

Načelo jednakosti oružja u kaznenom postupku

Brkljačić, Karla

Master's thesis / Diplomski rad

2024

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Zagreb, Faculty of Law / Sveučilište u Zagrebu, Pravni fakultet**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:199:667656>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2025-03-10**



Repository / Repozitorij:

[Repository Faculty of Law University of Zagreb](#)



REPUBLIKA HRVATSKA
SVEUČILIŠTE U ZAGREBU
PRAVNI FAKULTET

Karla Brkljačić

DIPLOMSKI RAD

Načelo jednakosti oružja u kaznenom postupku

KATEDRA ZA KAZNENO PROCESNO PRAVO

Mentorica:

prof. dr. sc. Elizabeta Ivičević Karas

Zagreb, 2024.

SADRŽAJ

- I. UVOD
- II. PRAVO NA PRAVIČNI POSTUPAK PREMA EUROPSKOJ KONVENCIJI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA
 1. Pravo na pravično suđenje prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda
 - 1.1. Pravo na pristup sudu
 - 1.2. Pravo na suđenje u razumnom roku
 - 1.3. Načelo javnosti postupka
 - 1.4. Načelo presumpcije nedužnosti
 - 1.5. Posebna jamstva okrivljenikove obrane
 2. Općenito o pravu na pravični postupak
- III. JEDNAKOST ORUŽJA U JUDIKATURI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA
 1. Korijeni i povijesni razvoj
 2. Tumačenje načela jednakosti oružja u praksi Europskog suda za ljudska prava
 3. Povrede načela jednakosti oružja u presudama Europskog suda za ljudska prava protiv Hrvatske
 - 3.1. Povrede načela jednakosti oružja u slučajevima protiv Hrvatske
 - 3.1.1. Slučaj Zahirović
 - 3.1.2. Slučaj Lonić
 - 3.1.3. Slučaj Arps
 - 3.1.4. Slučaj Kliba
 - 3.1.5. Slučaj Romić
 - 3.1.6. Slučaj Grubić
 - 3.1.7. Slučaj Kraljević Gudelj
 - 3.1.8. Slučaj Pejkić

3.1.9. Slučaj Blagajac

3.2. Matanović protiv Hrvatske

IV. JEDNAKOST ORUŽJA U HRVATSKOM PRAVU

1. Izvršenje odluka Europskog suda za ljudska prava u predmetima protiv Hrvatske

1.1. Mjere usmjerene na sprječavanje kršenja načela jednakosti oružja u vezi s podnoscima državnih odvjetnika

1.1.1. Promjene u praksi

1.1.2. Promjene u zakonodavstvu

1.2. Mjere usmjerene na sprječavanje kršenja načela jednakosti oružja u vezi s prisustvom pritvorenika na žalbenoj raspravi

1.2.1. Promjene u praksi

1.2.2. Promjene u zakonodavstvu

2. Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

2.1. Ispitivanje svjedoka

2.2. Dokazivanje

2.3. Uvid u spis

V. ZAKLJUČAK

Izjava o izvornosti

Ja, Karla Brkljačić pod punom moralnom, materijalnom i kaznenom odgovornošću, izjavljujem da sam isključivi autor/ica diplomskog rada/završnog rada (obrisati nepotrebno) te da u radu nisu na nedozvoljeni način (bez pravilnog citiranja) korišteni dijelovi tuđih radova te da se prilikom izrade rada nisam koristio/-la drugim izvorima do onih navedenih u radu.

(Karla Brkljačić)

I. UVOD

Suvremeno kazneno procesno pravo počiva na balansiranju dvije težnje. S jedne se strane teži učinkovitoj zaštiti zajednice od napada pronalaženjem i kažnjavanjem svakog krivog počinitelja kaznenog djela, dok se s druge strane, teži ostvarivanju zaštite prava građana. Naime, kazneno procesno pravo teži da se svakom građaninu protiv kojeg se vodi kazneni postupak osiguraju sva prava koja mu pripadaju. Interferencija kaznenog procesnog prava u područje temeljnih ljudskih prava čovjeka nužna je za njihovu kvalitetnu zaštitu. Osim toga nezamislivo je, a za demokratsku i pravnu državu civilnog i humanog čovječanstva nedopustivo, ostaviti temeljna prava čovjeka i njegove slobode bez učinkovite zaštite u kaznenom postupku. „Prava su moralna prava koja posjedujemo kao bića sa samopoštovanjem i dostojanstvom.“¹

Osnovna prava čovjeka danas su općeprihvaćene vrijednosti civiliziranog društva te kao takva mogu postojati i ostvarivati se samo u okviru pravne države i njenih pravnih kategorija, prije svega kaznenog prava.² Pravni sustav, neovisno je li riječ o međunarodnoj ili nacionalnoj razini, a napose kazneno pravo, ima dvojaku i kontradiktornu funkciju u “zaštiti” ljudskih prava. Naime, s jedne strane, pravni sustav ostvaruje zaštitnu funkciju građana i njihovih prava normativnim ograničavanjem državne represivne vlasti te jamči i promovira osnovna prava i slobode čovjeka.

Međutim, pravni sustav teži da se pojedinci i društvena zajednica učinkovito zaštite od napada drugih pojedinaca. Na taj se način ostvaruje funkcija kažnjavanja svakog krivog počinitelja kaznenog djela koja se očituje u negiraju, odnosno ograničavanju ili uskraćivanju čovjekovih prava i sloboda koja se inače štite. Stupanj negiranja čovjekovih prava i sloboda ovisi o samom državnom poretku i načinu tretiranja pojedinačnih individualnih prava pa je tako pozicija individualnih vrijednosti i čovjekovih prava i sloboda na ljestvici vrijednosti društvene zajednice niža što su mjere i radnje, kojima se zadire u osobna prava i slobode, restriktivnije. Pri tome, država svakako na umu mora imati standardni međunarodni okvir ljudskih prava i sloboda, napose u kaznenom procesu.

¹ Engl. „Rights are moral entitlements which we possess as beings with self-respect and dignity.“ - Norman E. B., *Taking rights seriously*, by Dworkin R., Massachusetts: Harvard University Press. 1977. Pp. 563., 26 Cath. U. L. Rev. 908 (1977), str. 911.

² Krapac, D., *Osnovna prava čovjeka i građanina i načela krivičnog postupka*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 39, broj 5-6., 1989., str. 829-830.

Pravo na pravično suđenje temeljno je procesno načelo sadržano na ustavnoj, zakonskoj te, prije svega, međunarodnoj razini. Načelom pravičnog postupanja postiže se ravnoteža među suprotstavljenim stranama te se osigurava zaštita temeljnih i izuzetno bitnih procesnih prava pojedinaca protiv kojih se postupak vodi. Osim toga, osigurava se ravnopravnost i iste pravne mogućnosti stranaka da svojim radnjama utječu na rezultat kaznenog postupka.

Jednakost oružja kao načelo kaznenog postupka nastalo je i razvilo se na međunarodnoj razini, prvenstveno kroz praksu Europskog suda za ljudska prava, a pravni okvir ovog načela pruža Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda (EKLJP)³, koja u svojem članku 6. pruža svojevrsnu definiciju prava na pravični postupak kao osnovnog ljudskog prava, određujući njegove neizostavne elemente. Pojam "jednakost oružja" predstavlja jedan od elemenata šireg pojma pravičnog postupka. Ovo načelo odnosi se na pravo stranke da u postupku poduzima sve radnje koje može poduzeti i njezin protivnik. Postupak se ne smije voditi niti urediti tako da dođe do neopravdane diskriminacije između stranaka.

Europski sud za ljudska prava (ESLJP, Sud) kroz svoju bogatu jurisprudenciju dodatno razrađuje i konkretizira ovaj koncept, pružajući smjernice kako bi se osiguralo da sve države članice poštuju ovaj princip. Hrvatski kaznenoproceni zakon i Ustav Republike Hrvatske također sadrže odredbe koje jamče jednakost oružja. Ustav Republike Hrvatske, kroz svoja temeljna načela, naglašava važnost pravičnosti i jednakosti u pravnim postupcima. Hrvatski Zakon o kaznenom postupku, sa svojim proceduralnim odredbama, detaljno uređuje prava i obveze stranaka u kaznenom postupku, osiguravajući da niti jedna strana ne bude u nepovoljnom položaju u odnosu na drugu. Sudska praksa u Hrvatskoj dodatno oblikuje i prilagođava koncept jednakosti oružja specifičnim okolnostima domaćeg pravnog sustava, u skladu s praksom Europskog suda za ljudska prava. Analiza odluka Ustavnog suda Republike pokazuje jesu li i u kojoj mjeri europski pravni standardi implementirani u domaćem pravu.

³ Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10, 13/17

II. PRAVO NA PRAVIČNI POSTUPAK PREMA EUROPSKOJ KONVENCIJI ZA ZAŠTITU LJUDSKIH PRAVA I TEMELJNIH SLOBODA

Pravo na pravični postupak element je prava na pravično suđenje, bez kojeg je današnje demokratsko sudstvo civiliziranog društva i pravne države nezamislivo. Pravo na pravično suđenje predstavlja ključni stup zaštite ljudskih prava i temeljnih sloboda, s posebnim značajem u kontekstu kaznenog postupka. Kao jedno od temeljnih procesnih načela, ovo pravo uživa zaštitu na ustavnoj, zakonskoj i međunarodnoj razini, čime se osigurava njegova univerzalnost i nepovredivost. Članak 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava jasno proklamira pravo na pravično suđenje, ističući ga kao osnovu svakog sudskog postupka. Pravo na pravično suđenje obuhvaća nekoliko neizostavnih elemenata, uključujući pravo na pristup sudu, suđenje pred neovisnim i nepristranim sudom, javnost postupka i suđenje u razumnom roku. Dodatno, Konvencija naglašava načelo presumpcije nedužnosti kao temeljni aspekt pravičnog suđenja, a ESLJP razrađuje specifične elemente prava na pravični postupak, koje u fokus stavlja jednakost oružja. Navedena načela i prava uspostavljaju ravnotežu između suprotstavljenih strana, osiguravajući ravnopravnost i jednake pravne mogućnosti stranaka da utječu na ishod kaznenog postupka. U nastavku rada razrađuju se svi navedeni elementi u okviru Konvencijskog teksta, potkrijepljeni praksom Europskog suda za ljudska prava.

1. Pravo na pravično suđenje prema Europskoj konvenciji za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda

Pravo na pravično suđenje (*Right to a fair trial*) zacijelo je najvažnije procesno pravo koje je priznato Europskom konvencijom za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda. Riječ je o međunarodnom ugovoru prema kojemu se države članice Vijeća Europe obvezuju osigurati zaštitu temeljnih građanskih i političkih prava i sloboda.

Pravo na pravično suđenje propisano je člankom 6. Konvencije koji glasi: „Radi utvrđivanja svojih prava i obveza građanske naravi ili u slučaju podizanja optužnice za kazneno djelo protiv njega svatko ima pravo da zakonom ustanovljeni neovisni i nepristrani sud pravično, javno i u razumnom roku ispita njegov slučaj. Presuda se mora izreći javno, ali se sredstva priopćavanja i javnost mogu isključiti iz cijele rasprave ili njezinog dijela zbog razloga koji su nužni u demokratskom društvu radi interesa morala, javnog reda ili državne sigurnosti, kad interesi maloljetnika ili privatnog života stranaka to traže, ili u opsegu koji je po mišljenju

suda bezuvjetno potreban u posebnim okolnostima gdje bi javnost mogla biti štetna za interes pravde.“⁴

Pravo na pravično suđenje ne jamči samo pravo na to da postupak bude pravičan i javan kada se vodi pred tijelima koja imaju svojstvo nezavisnog i nepristranog tribunala, već i to da se o svim pravima pojedinca u postupku može odlučivati pred tijelom koje udovoljava takvim zahtjevima.⁵ Važno je naglasiti da ovo pravo obuhvaća sve situacije u kojima se odlučuje o pravima i obvezama pojedinaca. To znači da svaki spor, bez obzira na njegovu prirodu, mora biti riješen pred tijelom koje ispunjava stroge kriterije nezavisnosti i nepristranosti. Na taj način, jamči se da svi postupci budu pravedni, transparentni i da se odluke donose bez vanjskih utjecaja ili pristranosti, čime se dodatno jača povjerenje građana u pravosudni sustav.

1.1. Pravo na pristup sudu

Jedan od prvih i najvažnijih elemenata prava na pravično suđenje jest pravo na pristup sudu (*right to access to a court*). Ostvarenje prava na pristup sudu predstavlja temeljnu pretpostavku za ostvarivanje svih ostalih jamstava zajamčenih člankom 6. Konvencije. Bez ovog osnovnog prava, sve druge karakteristike koje sudski postupak čine pravičnim, javnim i brzim izgubile bi svaku vrijednost, jer sudski postupak ne bi mogao ni započeti.⁶ Kako Konvencija navodi, sud mora biti neovisan i nepristran, jer jedino takvo tijelo može osigurati pravično suđenje i zaštitu prava stranaka u postupku.⁷ Neovisnost i nepristranost, iako su blisko povezani, predstavljaju dva različita koncepta, svaki sa svojim posebnim značenjem. Neovisnost označava autonomiju suca da donese odluku u konkretnom slučaju bez vanjskih pritisaka, primjenjujući zakon na utvrđene činjenice, dok se nepristranost odnosi na sučev stav prema predmetu i strankama u postupku, osiguravajući da odluke budu donesene bez predrasuda ili favoriziranja bilo koje strane.⁸

⁴ EKLJP, članak 6. stavak 1.

⁵ Uzelac, A., *Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: Nova praksa Europskoga suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 60, broj 1., 2010., str. 107.

⁶ Šarin, D., *Aspekti prava na pravično suđenje - pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske*, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 53, broj 3., 2016., str. 730.

⁷ Kevo, M., *Pravo na neovisan i nepristran sud prema članku 6. europske konvencije za zaštitu ljudskih prava*, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, broj XXVIII., 2020., str. 86-105.

⁸ Konjević, T., *Neovisnost i nepristranost hrvatske sudbene vlasti kroz teoriju i praksu*, Paragraf, vol. 4, broj 1., str. 104.

1.2. Pravo na suđenje u razumnom roku

Pravo na suđenje u razumnom roku osigurava da pravni postupci ne gube svoj smisao zbog dugotrajnosti, a „stranci omogućuje određenu izvjesnost u svezi sa svojim pravnim statusom.”⁹ Osim što se poštivanjem i ostvarivanjem ovog prava štiti stranke u postupku, štiti se i kredibilitet te učinkovitost pravde koju su sudovi dužni provoditi.¹⁰ Razumna duljina suđenja nije samo tehnički zahtjev, već ključni element koji omogućava građanima da ostvare svoja prava na učinkovit i pravedan način¹¹, dok razumnost roka predstavlja maksimalan rok čije prekoračenje predstavlja povredu ljudskih prava.¹²

1.3. Načelo javnosti postupka

Načelo javnosti postupka neizostavan je dio prava na pravično suđenje. Štoviše, Konvencija zapovijednim tonom određuje obvezu javnog suđenja i izricanja presude. Javna objava presuda čini esencijalni element koji osigurava da su sudski postupci transparentni, pravedni i podložni javnoj kontroli. ESLJP naglašava da je pravo na javnu objavu presuda temeljni aspekt prava na pošteno suđenje. U predmetu *Axen protiv Njemačke*¹³, Sud je naglasio kako je javna objava presuda nužna kako bi se oduprijele zatvorenom sustavu suđenja koji bi mogao izazvati sumnje u neovisnost i nepristranost suda.

1.4. Načelo presumpcije nedužnosti

U okviru Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, članak 6. pruža širok spektar prava povezanih s pravom na pravično suđenje. Ova prava međusobno su isprepletena i tvore kompleksan pravni okvir koji osigurava zaštitu okrivljenika, ali i očuvanje prava na pravičan postupak. Upravo je načelo presumpcije nedužnosti usko povezano s pravom na pravični postupak jer zahtijeva da postupak bude vođen tako da niti jedan sudski postupak ili izjava ne smiju prejudicirati krivnju okrivljenika prije nego što je ona pravno dokazana.¹⁴ koncizno i jednostavno proklamira: „Svatko optužen za kazneno djelo smatrat će se nevinim sve dok mu se ne dokaže krivnja u skladu sa zakonom.”¹⁵ Bez poštivanja načela presumpcije

⁹ Goranić, I., *Suđenje u "razumnom roku" – jedan od uvjeta za pravično suđenje* (članak 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda), *Vladavina prava*, broj 6., 2000., str. 51.

¹⁰ *Ibid.*

¹¹ Uzelac, A., *op. cit.* u bilj. 5, str. 112.

¹² *Ibid.*

¹³ *Axen protiv Njemačke*, broj 8273/78, 08. prosinca 1983.

¹⁴ Carić, M., *Pojam načela pravičnog postupka pred kaznenim sudom*, *Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu*, vol. 43, broj 2., 2006., str. 66-68.

¹⁵ Engl. „Everyone charged with a criminal offence shall be presumed innocent until proved guilty according to law.“

nedužnosti, okrivljenik bi mogao biti tretiran kao kriv prije nego što je suđenje dovršeno, što bi narušilo jednakost oružja i onemogućilo pravičnu obranu, okrivljenik bi bio izložen stalnoj neizvjesnosti, odnosno ne bi znao za što ga se i koliko tereti.

1.5. Posebna jamstva okrivljenikove obrane

Napokon, članak 6. Konvencije svojim zadnjim stavkom nabraja prava optuženika koja smatra minimalnim pravima svakog tko je optužen za kazneno djelo. Ta minimalna prava okrivljenikove obrane, odnosno tzv. posebna jamstva okrivljenikove obrane, dodatno konkretiziraju elemente prava na pravični postupak i još jednom afirmiraju usku povezanost konvencijskih načela i prava koja tvore jedinstvenu cjelinu, a čiju važnost još više ističe i praksa Europskog suda za ljudska prava.

2. Općenito o pravu na pravični postupak

Unutar prava na pravično suđenje, u stavku 1. proklamira se i pravo na „pravični postupak.“ Elementi tog „pravičnog postupka“ su načelo jednakosti oružja, načelo kontradiktornosti, zahtjev da sudske odluke moraju biti obrazložene i zabrana utemeljenja sudskih odluka na nezakonitim dokazima.¹⁶

Načelo jednakosti oružja odnosi se na pravo stranke da u postupku poduzima sve radnje koje može poduzeti i njezin protivnik.¹⁷ Postupak se ne smije voditi niti urediti tako da dođe do neopravdane diskriminacije između stranaka. Načelo kontradiktornosti (*audiatur et altera pars*) se u judikaturi Europskog suda za ljudska prava afirmiralo kao temeljni aspekt konvencijskog prava na pravični postupak te se odnosi na problematiku dokazivanja u kaznenom postupku, pa u tom smislu stranke prikupljaju i iznose dokaze i raspravljaju o dokazima koji su nužni da bi sud u postupku donio odluku.¹⁸ Na taj način stranke mogu aktivno sudjelovati u postupku te utjecati na njegov rezultat, pa je okrivljenik uistinu subjekt kaznenog postupka koji se može koristiti svojim procesnim pravima.¹⁹ Osim toga, sudske odluke se ne smiju temeljiti na nezakonitim dokazima. Ovo načelo potkrijepljeno je praksom Europskog suda za ljudska prava

¹⁶ Krapac D., *op. cit.* u bilj. 2. str. 827-854.

¹⁷ Pavlović, Š., *Poznavanje i primjenjivost ustavnih i konvencijskih načela o pravičnom postupku kao condicio sine qua non dobre obrane*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 16, broj 2., 2009, str. 545.

¹⁸ Ivičević Karas, E., *Okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe u stadiju istrage kao važan aspekt načela jednakosti oružja stranaka u kaznenom postupku (u povodu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Kovač protiv Hrvatske)*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 14, broj 2., 2007., str. 999-1018.

¹⁹ *Ibid.*

obvezujući nacionalna kaznena procesna prava da okrivljenku u kaznenom postuku uvijek zajamče učinkovito rješavanje pitanja zakonitosti konkretnih dokaza pribavljenih na nezakonit način, odnosno povredom konvencijskih odredaba.²⁰ Kao zadnji element kojim se ujedno i ostvaruje pravični postupak, a daljnjim minimalnim pravima okrivljenikove obrane štiti, jest jednostavni zahtjev da sve sudske odluke moraju biti obrazložene. Europski sud za ljudska prava, štoviše, zahtijeva da sud „s dostatnom jasnoćom izloži razloge svoje odluke što je neizostavna pretpostavka uspješnog korištenja optuženikva prava.“²¹

Pravo na pravičan postupak posebno je značajno u kontekstu kaznenih postupaka, gdje se odlučuje o najosnovnijim pravima i slobodama pojedinaca, uključujući pravo na slobodu, privatnost, te fizički i psihički integritet. Osiguranje pravičnog suđenja smanjuje rizik od donošenja neosnovanih osuđujućih presuda i štiti prava okrivljenih, istovremeno osiguravajući da se optužbe temelje na dokazima i da se postupak vodi nepristrano, pružajući jednake mogućnosti objema strankama. Pravičan postupak ne samo da sprječava nepravedne presude, već također osigurava da se svaki pojedinac tretira s dostojanstvom i poštovanjem tijekom cijelog pravnog procesa. Na taj način, pravosudni sustav afirmira ljudska prava kao fundamentalne vrijednosti modernog društva.²²

²⁰ Carić, M., *op. cit.* u bilj. 14., str. 64.

²¹ Hadjianastassiou protiv Grčke, broj 12945/87, 26. lipnja 1992., paragraf 33

²² McDonald, E., *Extract: Principles of evidence in criminal cases*, Thomson Reuters, 2012., str. 52-54. (<https://store.thomsonreuters.co.nz/landingpages/pdfs/Chapter-Extracts-Reviews/Extract-Principles-Criminal-Evidence.pdf>, 26. rujna 2024.)

III. JEDNAKOST ORUŽJA U JUDIKATURI EUROPSKOG SUDA ZA LJUDSKA PRAVA

1. Korijeni i povijesni razvoj

Načelo jednakosti oružja, odnosno *equality of arms* jedno je od ključnih suvremenih demokratskih principa koji osiguravaju pravičnost suđenja. Ovo načelo osigurava strankama u postupku jednake mogućnosti i jednaka prava, čime se osigurava procesna ravnoteža, a time i pravičnost postupka. Jednostavnije rečeno, svaka stranka u postupku treba imati jednaku mogućnost izložiti svoj predmet, kao i iznositi dokaze koje ona smatra potrebnim te poduzimati sve procesne radnje koje može poduzeti i ona suprotna stranka.²³ Dakle, njihova prava moraju biti jednaka – takva da jednu stranku ne stavljaju u (ne)povoljniji položaj u odnosu na drugu stranku u konkretnom postupku.²⁴

Važno je naglasiti da usprkos iznimnoj važnosti ovog načela, ono ipak nije propisano svojevrsnom definicijom, niti se ističe u posebnim propisima. Dapače, načelo jednakosti oružja čak nije niti izrijekom proklamirano u tekstu Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda iz 1950. godine. Ono proizlazi iz primjene članka 6. Konvencije u judikaturi Europskog suda za ljudska prava te samom pojavom problema primjene, odnosno kršenja načela jednakosti oružja u sudskoj praksi Europskog suda za ljudska prava, ono postaje neizbježan element konvencijskog prava na pravični postupak.²⁵ Zahtjev za pravičnošću postupka nedvojbeno nadilazi konvencijsko pravo te postaje temelj svakog demokratskog sustava i pravne države koja u fokus, između ostalog, smješta pravnu sigurnost. Osim toga, načelo jednakosti oružja postaje preduvjet za ostvarivanje prava na pravično suđenje, a upravo se procesnom ravnotežom između stranaka to načelo ostvaruje u kaznenom postupku.²⁶

Načelo jednakosti oružja možemo promatrati od davnina. Iako se ono razvijalo zahvaljujući slučajevima koji su se pojavljivali u praksi ESLJP, ipak pravičnost i pravo na pravični postupak, pa tako i njime obuhvaćeno načelo jednakosti oružja, sežu daleko u prošlost i imaju svoje duboke korijene u razvoju pravnih sistema engleskog i američkog prava.²⁷

²³ Europska komisija za ljudska prava, repport no 434/58, 30. lipnja 1959., Ann. II, str. 535.

²⁴ Ivičević Karas E., *Načelo jednakosti oružja kao konstitutivni element prava na pravični kazneni postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 57, broj 4-5., 2007., str. 761-788.

²⁵ *Ibid.*, str. 762.

²⁶ *Ibid.*, str. 785.

²⁷ *Ibid.*, str. 769.

Filozofski pojam pravičnosti moguće je pronaći još u radovima Aristotela. Osnova njegovih promišljanja o pravičnosti počiva na činjenici kako je nemoguće sve regulirati zakonom jer zakon nije pisan za poseban i konkretan slučaj. Naprotiv, upravo pravičnost može ispraviti općenitost zakona i dopuniti zakone ondje gdje isti nisu dostatni kako bi se postigla što pravičnija odluka. Aristotel je također uveo koncept pravičnosti kao korektivne mjere za rigidnost zakona.²⁸ „Pravičnost, dakle, nije nešto različito od pravde, niti je suprotnost pravdi, već je vrsta pravde; ta pravičnost je pravda koja ispravlja zakon tamo gdje je on manjkav zbog svoje općenitosti.“²⁹ Nakon što je pojam pravičnosti postao dobro etabliran, bilo ga je potrebno oživotvoriti i primijeniti u praksi, posebno u odnosima nejednakosti. Takvim razvojem došlo se do uspostavljanja pravičnosti u samom postupanju između nejednakih, stvarajući procesnu ravnotežu.

Povijesno gledano, postanak i razvoj prava na pravičan postupak pronalazi svoje mjesto u engleskom pravu. Englesko je pravo među prvima uspostavilo pojam pravičnog postupka kao svojevrsni pravni standard još 1215. godine u povijesno i pravno važnom dokumentu Povelja temeljnih sloboda, poznatija kao Magna Charta Libertatum³⁰. Ovaj je dokument za današnje pravo i pravnu državu postavio iznimnu važnost, budući da je u englesko pravo uveo postulat vladavine prava (*rule of law*). Načelo vladavine prava prvenstveno je bilo procesne naravi te je ovaj postulat postavljao zahtjev za “procesnom jednakošću” između pojedinca i državne vlasti.³¹ ³² Naime, iako Magna Charta Libertatum eksplicite ne proklamira pojam *fair trial*, ipak postavlja temelje vladavine prava, naglašavajući tu jednakost. Štoviše, Velika je povelja sloboda sadržavala zahtjev prema kralju prema kojem zahtjevu nikome ne smije biti uskraćeno pravo ili uskraćena pravda koja mu pripada te jamstvo da nitko neće biti lišen slobode, osim na temelju zakonite odluke njemu jednakih (*lawful judgement of his peers*) ili na temelju zakona zemlje (*by the law of the land*).³³ Nakon postavljenih temelja prava na pravični postupak, dokumenti poput Peticije prava iz 1628. godine te Zakona o osobnoj slobodi iz 1679. godine u engleskom parlamentu dodatno su afirmirali pravo na pravičan postupak i sudski nadzor nad izvršnom vlasti. Ovaj koncept dalje se razvijao kroz englesku pravnu tradiciju, postajući neizostavni

²⁸ Aristotel, *Nikomahova etika*, 1988., Prema izdanju: *ARISTOTELIS ETHICA NICOMACHEA, Recognivit brevique adnotatione critica instruxit I. Bywater, MCMLXX*

²⁹ *Ibid.*

³⁰ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24, str. 765.

³¹ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24, str. 765.

³² Trechsel, S., *Human Rights in Criminal Proceedings*, Oxford University Press, 2005., str. 82.

³³ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24, str. 765.

element pojma vladavine prava (*rule of law*) te pojma pravičnog suđenja (*fair trial*), ali i pojma *due process* u pravu Sjedinjenih Američkih Država.^{34 35}

Koncept pravičnog postupka, premda snažno utemeljen na engleskom pravnom sustavu, crpi inspiraciju iz više različitih izvora. U razdoblju renesanse i prosvjetiteljstva dolazi do daljnjeg razvoja ideje jednakosti pred zakonom. Filozofi poput Johna Lockeja i Montesquieua postavljaju temelje za moderni pravni sustav zagovarajući prava pojedinca i jednakost pred zakonom. Locke, u svom djelu „Dva traktata o vladi“, naglašava prirodna prava pojedinca koja moraju biti zaštićena kroz pravedan pravosudni sustav.³⁶

Napokon, Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda u svojem članku 6. propisuje pravo na pravično suđenje u kojemu je „neartikulirano“³⁷ implementirano načelo jednakosti oružja te upravo ovakav pristup omogućuje Europskom sudu za ljudska prava da uskladi često vrlo različite pravne tradicije i koncepte prisutne u nacionalnim pravima država članica.

2. Tumačenje načela jednakosti oružja u praksi Europskog suda za ljudska prava

Iako načelo jednakosti oružja nije izriječno propisano u tekstu Konvencije, ono je ipak njezin sastavni dio kao preduvjet prava na pravično suđenje. Za iznimnu značajnost ovog načela zaslužan je ESLJP koji je, temeljem mnogobrojnih slučajeva koji su se našli pred njim, odredio pravni standard te je, ipak, u svojevrsan kalup i obličje uspio staviti ovo bitno načelo. O važnosti načela jednakosti oružja najprije je odlučivala Europska komisija za ljudska prava.

³⁴ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24, str. 765.

³⁵ Spomenuti *due process* model naglašava formalnost traženja materijalne istine kroz izvođenje dokaza o činjenicama vodeći računa o nepristranom sudskom tijelu pred kojim se otvara mogućnost optuženome da iznese svoju obranu i diskreditira sve ono što mu se stavlja na teret. Kao drugi model common law sustava koji je, kada se priča o *due process* modelu, neizostavno spomenuti navodi se *crime control* model. *Criminal control* model naglašava kao najvažniju svrhu represiju kažnjivih ponašanja. Podbačaj u kontroli tih ponašanja vidi se kao prijetnja i vjerojatan uzrok sloma javnog poretka. Bez kaznenog postupka ne postoji socijalna sloboda. Zahtijevaju se visoke stope saznanja o počinjenju kaznenih djela i počiniteljima te sukladno tome i osuđujućih presuda. A jedini način da se to ostvari jest usvajanje i prihvaćanje brzih postupaka za koje se ne zahtijeva velika formalnost. Ono što je važno jest postizanje određene doze uniformnosti. Upravo iz toga razloga *criminal control* model također je poznat kao i administrativni model. Drugo nadasve naglašeno načelo jeste načelo presumpcije krivnje. Jednom kada se iz dovoljne količine dokaza u određenom omjeru prezentira krivnja počinitelja, sve druge buduće radnje državnih tijela provodit će se uz pretpostavku da je osoba protiv koje se te radnje i poduzimaju vjerojatno kriva za počinjenje djela koje joj se stavlja na teret.

Oba su modela nastala u common law sustavu te su oba modela preuzeta u judikaturi Europskog suda za ljudska prava. (Rittossa, D., *Elementi modela crime control i due process u odlukama tijela Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda s obzirom na članak 6. Stavak 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda*, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 10, broj 1., 2003., str. 79.)

³⁶ Locke, J., *Two Treatises of Government*, 1689., str. 201. (<https://www.yorku.ca/comminel/courses/3025pdf/Locke.pdf>, 26. rujna 2024.)

³⁷ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24, str. 776.

Naime, kad se načelo jednakosti oružja najprije pojavilo u jednom mišljenju Europske komisije za ljudska prava 1959. godine u građanskom predmetu te u kaznenom predmetu 1962. godine, a zatim i u odlukama Europskog suda za ljudska prava, to je načelo postalo autonomni izraz pravičnog postupanja u judikaturi.³⁸

ESLJP koristi metodu autonomnog tumačenja pravnih pojmova i standarda kako bi unaprijedio prava pojedinaca, ograničavajući pritom prava država. Cilj je osigurati jedinstvenu primjenu tih pravnih pojmova i standarda unutar različitih nacionalnih pravnih sustava³⁹. Sud smatra da su načela sadržana u Konvenciji od ključne važnosti za demokratski život svake zemlje, te da bi bilo kakvo ograničeno tumačenje tih načela bilo suprotno njihovoj osnovnoj svrsi i ciljevima.⁴⁰ Ovaj pristup omogućuje Europskom sudu da djeluje kao zaštitnik prava pojedinaca i promotor pravne jednakosti među državama članicama, čime se osigurava dosljedna primjena pravnih standarda u cijeloj Europi.⁴¹ Takva praksa doprinosi pravnoj sigurnosti i predvidljivosti, što je esencijalno za funkcioniranje demokratskih društava i zaštitu temeljnih prava i sloboda, a napose pravnu sigurnost u kaznenom postupku.

Među prvim i značajnijim slučajevima koji su se pojavili u europskoj judikaturi, a koji problematiziraju načelo jednakosti oružja, predmeti su Ofner i Hopfinger protiv Austrije⁴², Neumeister protiv Austrije⁴³ te Delcourt protiv Belgije⁴⁴.

Kazneni predmet Ofner i Hopfinger protiv Austrije iz 1962. godine, koji se pojavio pred Europskom komisijom za ljudska prava, imao je značajan utjecaj na prepoznavanje i važnost načela jednakosti oružja u judikaturi. Komisija je jasno utvrdila da je "jednakost oružja", odnosno jednakost procesnih mogućnosti između okrivljenika i državnog odvjetništva, ključni element svakog pravičnog postupka. U ovom predmetu postavilo se pitanje obuhvaća li pojam pravičnog postupka pravo na obranu koje nadilazi minimalna prava navedena u stavku 3. članka 6. Konvencije. Komisija je smatrala da je jednakost u postupku između stranaka bitna za pravični postupak, a pravni temelj te jednakosti može se naći u točkama koje osiguravaju odgovarajuće vrijeme i mogućnosti za pripremu obrane te pravo na obranu samostalno ili uz

³⁸ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24., str. 776.-777.

³⁹ Meunier, J., *La notion de procès équitable devant la Cour européenne des droits de l'homme, u: Procès équitable et enchevêtrement des espaces normatifs, Travaux de l'atelier de droit international de l'UMR de droit comparé de Paris (sous la direction de Ruiz Fabri, H.)*, Société de législation comparée, Paris, 2003., str. 196-197.

⁴⁰ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24., str. 777.

⁴¹ *Ibid.*, str. 776.

⁴² Ofner i Hopfinger protiv Austrije, broj 524/59 617/59, 23. studenog 1962.

⁴³ Neumeister protiv Austrije, broj 1936/63, 27. lipnja 1968.

⁴⁴ Delcourt protiv Belgije, broj 2689/65, 17. lipnja 1970.

branitelja. Bez obzira na formalno mišljenje o ovom pitanju, jasno je da opća odredba o pravičnom postupku, sadržana u stavku 1. članka 6., uključuje pojam jednakosti oružja.⁴⁵ Ono što se općenito naziva "jednakost oružja", odnosno proceduralna jednakost između optuženika i državnog odvjetništva, ključan je element svakog pravičnog postupka.

U predmetu Neumeister protiv Austrije, Europski sud za ljudska prava razmatrao je je li došlo do povrede načela jednakosti oružja prilikom razmatranja Neumeisterovih zahtjeva za puštanje na slobodu te jesu li time prekršene konvencijske odredbe o pravičnom postupku. Naime, podnositelj zahtjeva je tvrdio, a austrijska vlada nije osporila, da su odluke o njegovom pritvoru donošene nakon što je tužiteljstvo saslušano u njegovoj odsutnosti ili odsutnosti njegovog pravnog zastupnika. Drugim riječima, odluka o pritvoru donesena je nakon saslušanja državnog odvjetnika, bez prisustva podnositelja zahtjeva. Bez mogućnosti rasprave objiju strana, takvo postupanje nacionalnih sudova predstavlja eklatantan primjer povrede prava na pravično postupanje, *ergo*, povrede načela jednakosti oružja. Kako ESLJP ističe u samoj presudi – ta je činjenica protivna načelu jednakosti oružja za koje je Komisija s punim pravom, u više odluka i mišljenja, izjavila da je sadržano u pojmu pravičnog postupka (*fair trial*) zapisanom u članku 6. stavku 1. Štoviše, od trenutka kada se koncept jednakosti oružja prvi puta spomenuo u slučaju Neumeister, postao je neizostavni dio članka 6. Konvencije, a podrazumijeva koncept *fair balance*, odnosno pravične (poštene) ravnoteže između stranaka.⁴⁶ U tom slučaju, ESLJP je potvrdio stav Komisije da jednakost oružja predstavlja ključni element pravičnog suđenja, osiguravajući da optuženik i tužiteljstvo imaju jednake mogućnosti unutar sudskog postupka.

Delcourt protiv Belgije još je jedan upečatljiv slučaj s kojim se ESLJP suočio i dao jasne odrednice što u kaznenom postupku znači jednakost oružja, odnosno što predstavlja povredu tog načela. U konkretnom slučaju, predstavnik (odvjetnik) podnositelja zahtjeva pred ESLJP ističe činjenice kako predstavnik tužiteljstva sudjelovao je u vijećanju sudaca belgijskog nacionalnog suda, zatim kako podnositelj zahtjeva nije bio unaprijed obaviješten o zaključcima glavnog tužitelja i stoga nije mogao na njih odgovoriti te, naposljetku, kako podnositelj zahtjeva nije imao posljednju riječ – drugim riječima, iznosi sve procesne povrede s kojima se podnositelj zahtjeva susreo u postupku.⁴⁷

⁴⁵ Ivičević Karas, E., *op. cit.* u bilj. 24., str. 776.

⁴⁶ White J. and Ovey, *The European Convention on Human Rights*, Oxford University Press, Eight Edition 2020., str. 295.

⁴⁷ Delcourt protiv Belgije, broj 2689/65, 17. lipnja 1970., paragraf 15.

Sud zaključuje kako „pravo na obaviještenost“ te „pravo na posljednju riječ“ predstavljaju ključne aspekte principa jednakosti oružja. Nepoštivanje prava na obaviještenost o zaključcima tužiteljstva prije suđenja, kao i prava na posljednju riječ, rezultiralo je ozbiljnim narušavanjem ravnoteže u postupku. Takva praksa dovodi do neravnoteže u postupku, gdje jedna strana ima nepravednu prednost. Ova prednost može utjecati na ishod suđenja, ugrožavajući pravičnost postupka i povjerenje u pravosudni sistem. Uvođenjem pojma jednakosti oružja, pravosudni sistem teži osigurati pravičan postupak za sve stranke uključene u suđenje. Ova jednakost podrazumijeva ravnopravnost u postupku između optuženika i tužiteljstva. Komisija je kroz svoje odluke postavila temelj za razumijevanje i primjenu principa jednakosti oružja. Komisija i Europski sud za ljudska prava jasno su definirali i potvrdili značaj principa jednakosti oružja kao temeljnog elementa pravičnog suđenja. Praksa koja odstupa od ovog principa mora biti pažljivo preispitana i ispravljena kako bi se osigurala ravnopravnost svih strana u postupku i ujednačena primjena pravnog standarda načela jednakosti oružja. Održavanje ravnoteže između optuženika i tužiteljstva nije samo tehničko pitanje, već suštinsko pitanje pravde i pravičnosti. Svako odstupanje od ovog principa mora biti ozbiljno shvaćeno i brzo adresirano kako bi se osiguralo da pravda ne samo da bude zadovoljena, već i da se vidi kao zadovoljena u očima svih sudionika i promatrača pravosudnog sistema.

3. Povrede načela jednakosti oružja u presudama Europskog suda za ljudska prava protiv Hrvatske

Nadležnost Europskog suda za ljudska prava proteže se na sve predmete glede tumačenja i primjene Konvencije⁴⁸ razmatrajući pojedinačne zahtjeve podnositelja istih, koji smatraju da su im povrijeđena Konvencijom zajamčena prava te ističu u čemu se ta povreda sastoji. Prema Konvenciji, Sud može razmatrati slučaj tek nakon što su iscrpljena sva dostupna domaća pravna sredstva. Osim toga, predmet mora biti podnesen u roku od četiri mjeseca od dana donošenja konačne odluke. Veći je broj zahtjeva protiv Republike Hrvatske koji su udovoljili ovim kriterijima te su došli pred ESLJP, a u kojima podnositelj ističe povredu načela jednakosti oružja. Republiku Hrvatsku u postupcima pred Sudom zastupa Ured zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava, odnosno stručna služba Vlade Republike

⁴⁸ Šago, D., *Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu*, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37, broj 1., 2016., str. 589.-621.

Hrvatske, osnovana Uredbom o Uredu zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava.⁴⁹

Nekoliko je presuda u kojima je utvrđena povreda načela jednakosti oružja kojima je ESLJP ujedno razvio ujednačenu praksu te je postavio pravni standard kojim određuje što u praksi predstavlja povredu načela jednakosti oružja. Uzevši u obzir praksu, čini se da su se pred Sudom iznova pojavljivala ista pitanja, odnosno iste povrede načela jednakosti oružja. Prava koja su podnositeljima zahtjeva povrijeđena, a kojima se osigurava načelo jednakosti oružja tiču se mogućnosti sudjelovanja podnositelja zahtjeva kao stranke u postupku. Postojala su dva temeljna problema u praksi. Prvi problem je neravnopravnost koja je preduvjet nemogućnosti sudjelovanja stranke u postupku radi nedostavljanja obrazloženih podnesaka nadležnog državnog odvjetništva obrani, a koji je podnesak utjecao na presudu nadležnog suda koji je o predmetu odlučivao. Druga se povreda tiče nemogućnosti sudjelovanja stranaka na sjednica žalbenog suda, kojima se također narušava jednakost oružja u postupku, stvara se neravnoteža, a stranku se stavlja u nezavidan položaj.

U nastavku slijedi analiza presuda prema pravnom pitanju koje je ESLJP u pojedinom slučaju razmatrao, gdje se pojavljuje isti ili sličan propust nacionalnih tijela koji je doveo do povrede načela jednakosti oružja.

3.1. Povrede načela jednakosti oružja u slučajevima protiv Hrvatske

3.1.1. Slučaj Zahirović

Među prvim slučajevima u kojem je Europski sud za ljudska prava utvrdio povredu načela jednakosti oružja jest slučaj Zahirović protiv Hrvatske.⁵⁰ Presuda je donesena dana 25. travnja 2013. godine, a na nju se ESLJP referirao niz puta u nekoliko presuda protiv Hrvatske koje su se pred njim kasnije pojavile. Podnositelj zahtjeva, g. Zahirović, osuđen je za tri kaznena djela protiv života i tijela presudom Županijskog suda u Zagrebu, kojom mu je izrečena jedinstvena kazna zatvora od 6 godina, nakon čega je Vrhovni sud preinačio tu odluku i povišio kaznu na 8 godina. Zahirović je 2010. podnio žalbu Vrhovnom sudu, ističući brojne materijalne i postupovne nedostatke. Vrhovni je sud žalbu i spis proslijedio Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske na uvid i očitovanje, međutim to očitovanje nikad nije bilo dostavljeno

⁴⁹ Službena stranica Ureda zastupnika Republike Hrvatske pred Europskim sudom za ljudska prava (9. veljače 2012.): <https://uredzastupnika.gov.hr/o-uredu/9> (26. rujna 2024.)

⁵⁰ Zahirović protiv Hrvatske, broj 58590/11, 25. travnja 2013.

obrani.⁵¹ Temeljem navedenih činjenica, Zahirović je podnio zahtjev Europskom sudu za ljudska prava ističući povredu načela jednakosti oružja glede podnesaka državnog odvjetništva Republike Hrvatske. ESLJP u svojoj presudi, Zahirović protiv Hrvatske, ističe kako i optužba i obrana moraju imati jednaku priliku saznati za očitovanja i dokaze koje je dostavila i predložila druga strana i dati primjedbe na njih.⁵² Neprihvatljivo je da se stranci ne dostavi obrazloženi podnesak. U suprotnome, stranke nisu u ravnopravnom – *jednakom* položaju. Osim toga, nije bitan način kako će se stranci omogućiti uvid u podneske, već je bitno da joj se uopće omogući i osigura stvarna prilika za saznanje o podnescima, a zatim i davanje primjedbi na njih.⁵³ Podnositelj zahtjeva tvrdi da on sam po svome nahodanju treba odlučiti hoće li uzeti u obzir i odgovoriti na podneske državnog odvjetništva, nakon što mu isti budu dostavljeni i nakon što za njih sazna. Štoviše, ESLJP ponavlja kako je obrana ta koja treba ocijeniti zaslužuje li neki podnesak reakciju te dostavu podnesaka optužbi bez znanja obrane smatra nepoštenim.⁵⁴ Iako u trenutku podnošenja zahtjeva ESLJP, u domaćem zakonodavstvu nije postojala obveza dostave očitovanja obrani – tim se propustom domaćeg zakonodavstva ipak ne može opravdati ova povreda načela jednakosti oružja. Ovaj propust rezultirao je time da obrana nije imala jednaka prava u postupku u odnosu na suprotnu stranu. Bitno je osigurati da svaka stranka u postupku bude svjesna postojanja očitovanja kako bi imala stvarnu priliku za svoje očitovanje na istu. Podnositelj također naglašava kako je potrebno razlikovati pitanje odgovora na žalbu od pitanja je li imao mogućnost saznati za očitovanje Državnog odvjetništva Republike Hrvatske i odgovoriti na njega, budući da se ta dva pitanja tiču dvije različite postupovne situacije.

ESLJP nadalje primjećuje kako je Vrhovni sud uzeo u obzir očitovanje Državnog odvjetništva Republike Hrvatske kad je donosio drugostupanjsku presudu. Štoviše, izgleda da je Vrhovni sud zapravo „samo“ prihvatio prijedlog Državnog odvjetništva⁵⁵, budući da je odbio podnositeljevu žalbu u odnosu na sve njegove prigovore i preinačio prvostupanjsku presudu. Upravo bi, u ovom slučaju onemogućeno, očitovanje obrane na podnesak Državnog odvjetništva moglo potencijalno promijeniti stav nadležnog nacionalnog suda pri odlučivanju. Međutim, obrana ne samo da nije imala priliku odgovoriti na podnesak, već uopće nije o njemu imala saznanje. S obzirom na izneseno, ESLJP je zaključio kako u ovome postupku podnositelju zahtjeva nije dostavljen podnesak Državnog odvjetništva, kako je podnositelj zbog

⁵¹ *Ibid.*, paragraf 14.-16.

⁵² *Ibid.*, paragraf 42.

⁵³ *Ibid.*, paragraf 42.

⁵⁴ *Ibid.*, paragraf 43.

⁵⁵ *Ibid.*, paragraf 46.

toga u nejednakom položaju jer se na isti ne može očitovati te je utvrđena povreda načela jednakosti oružja.⁵⁶

Osim toga, podnositelj tvrdi da mu nije bilo dozvoljeno ni nazočiti žalbenom ročištu pred Vrhovnim sudom usprkos činjenici što je sud ispitivao osnovanost predmeta glede činjeničnih i pravnih pitanja, te mu za gotovo jednu trećinu povećao kaznu, sa šest na osam godina zatvora.⁵⁷ Vlada, s druge strane, tvrdi kako temeljem mjerodavnog domaćeg prava Vrhovni sud ima diskrecijsko pravo odlučiti je li svrsishodno dozvoliti okrivljeniku koji je u pritvoru i kojega zastupa odvjetnik da bude nazočan na žalbenom ročištu osobno, a to je bila situacija u ovom predmetu. Štoviše, Vlada ističe kako je Vrhovni sud ispravno zaključio kako nije bilo potrebe za prisutnošću podnositelja na sjednici, jer su on i njegova odvjetnica samo ponavljali ranije tvrdnje, a Ustavni sud, koji je ranije već ispitivao to pitanje, nije utvrdio povredu prava na obranu. ESLJP ponavlja kako osoba optužena za kazneno djelo treba, kao opće načelo koje se temelji na pojmu poštenog suđenja, imati pravo biti nazočna na prvostupanjskom ročištu. Ipak, osobna nazočnost okrivljenika nema isto bitno značenje za žalbeno ročište kao što ima za raspravno ročište. Primjena članka 6. na žalbene postupke ovisi o specifičnostima slučaja, ulozi žalbenog suda i načinu na koji su zaštićeni interesi podnositelja, ali ako žalbeni sud procjenjuje činjenice i treba dati potpunu ocjenu pitanja krivnje ili nevinosti, ne može o tom pitanju odlučivati bez izravne ocjene dokaza koje je osobno dao okrivljenik u svrhu dokazivanja da nije počinio čin koji navodno predstavlja kazneno djelo. S obzirom na navedeno, podnositelju zahtjeva i na ovaj je način povrijeđeno načelo jednakosti oružja. Iako je sud imao diskrecijsko pravo odlučiti o prisustvu okrivljenika, ipak se radilo o iznimno važnom pitanju – pitanju krivnje ili nevinosti te je sud podnositelju zahtjeva moramo omogućiti sudjelovanje na sjednici žalbenog vijeća.⁵⁸ Kad je podnositelju zahtjeva sudjelovanje omogućeno, on sam bira hoće li i kako će reagirati. Bitno je imati mogućnost sudjelovanja kako bi stranke u postupku bile jednake.

3.1.2. Slučaj Lonić

Europski je sud za ljudska prava svoja utvrđenja iz presude Zahirović protiv Hrvatske, ponovio u slučaju Lonić protiv Hrvatske.⁵⁹ Sud je utvrdio povredu prava na pravično suđenje u smislu prava na jednakost stranaka u postupku stoga što Vrhovni sud RH u žalbenom postupku

⁵⁶ *Ibid.*, paragraf 47.- 49.

⁵⁷ *Ibid.*, paragraf 52.

⁵⁸ *Ibid.*, paragraf 56.

⁵⁹ Lonić protiv Hrvatske, broj 8067/12, 4. prosinca 2014.

nije dostavio podnositelju na znanje i eventualno očitovanje, podnesak kojeg je zajedno sa spisom predmeta tom sudu podnijelo Državno odvjetništvo. Naime, podnositelj zahtjeva podnio je žalbu protiv prvostupanjske odluke Vrhovnom sudu Republike Hrvatske osporavajući činjeničnu i pravnu osnovu njegove osude i kazne uz pritužbu na brojne materijalne i postupovne pogreške na suđenju i u presudi. Tijekom žalbenog postupka spis predmeta proslijeđen je Državnom odvjetništvu Republike Hrvatske koje je u svom obrazloženom mišljenju utvrdilo da se žalba odbija. Taj podnesak nije nikada proslijeđen obrani stoga obrana nije mogla imati utjecaj na konačni ishod postupka. Štoviše, Vlada je smatrala da je odredba Zakona o kaznenom postupku, koja zahtijeva da se spis tijekom žalbenog postupka proslijedi višem državnom odvjetništvu, zapravo bila povoljna za optuženika. Time je omogućeno da više Državno odvjetništvo nadzire rad nižeg i, ako je potrebno, povuče svoje prethodno mišljenje.⁶⁰ Dakle, nacionalni pravosudni sustav ponovno ne vidi problem u nejednakosti i nemogućnosti očitovanja obrane. ESLJP se poziva na Zahirovića ističući kako obje strane moraju dobiti priliku saznati za očitovanja i dokaze koje je dostavila i predložila druga strana i dati primjedbe na njih. Sud je zaključio da očitovanja Državnog odvjetništva Republike Hrvatske u žalbenom postupku predstavljaju obrazložena mišljenja o osnovanosti predmeta, s ciljem utjecanja na odluku Vrhovnog suda i pozivanjem na odbijanje žalbe.⁶¹ Stoga nije bilo potrebno utvrđivati je li propust dostave tog dokumenta bio štetan za podnositelja zahtjeva; povreda može postojati čak i bez stvarne štete. ESLJP je zaključio da je došlo do povrede načela jednakosti stranaka.⁶²

Pozivajući se na predmet Zahirović, podnositelj zahtjeva tvrdio je da je njegova nazočnost na raspravi u žalbenom postupku bila nužna jer je Vrhovni sud trebao ispitati sve činjenične i pravne okolnosti predmeta, uključujući teška kaznena djela koja je osporavao. Vlada je istaknula da prema domaćem pravu Vrhovni sud može odlučiti je li opravdano omogućiti pritvoreniku sudjelovanje na raspravi. ESLJP je podsjetio da je pravo na nazočnost važno u prvostupanjskoj raspravi, ali manje ključna u žalbenom postupku, osim kada sud razmatra činjenične i pravne aspekte krivnje ili nevinosti, u kojem slučaju okrivljenik treba imati priliku osobno iznijeti dokaze.⁶³ Sud također ponavlja da je načelo jednakosti stranaka jedno od značajki šireg koncepta poštenog suđenja. Njime se zahtijeva da svaka stranka u postupku

⁶⁰ *Ibid.*, paragraf 82.

⁶¹ *Ibid.*, paragraf 84.

⁶² *Ibid.*, paragraf 84.

⁶³ *Ibid.*, paragraf 92.

dobije razumnu mogućnost predavljanja svog predmeta pod uvjetima u kojima se on ili ona ne dovode u nepovoljan položaj vis-à-vis protivnika.⁶⁴

3.1.3. Slučaj Arps

Slijedi slučaj Arps protiv Hrvatske.⁶⁵ Podnositeljica zahtjeva bila je optužena za kazneno djelo te je podnijela žalbu protiv osuđujuće presude i sankcije, osporavajući sve pravne i činjenične aspekte predmeta te tražeći da se presuda ukine i da se odredi ponovno suđenje. Također je tražila da njoj i njezinom branitelju bude dopušteno prisustvovati sjednici žalbenog vijeća. Županijski je sud, bez da je obavijestio podnositeljicu zahtjeva ili njezinog odvjetnika, ispitaio predmet bez održavanja rasprave. Nakon ispitivanja svih činjeničnih i pravnih pitanja predmeta odbio je žalbu te potvrdio osuđujuću presudu i sankciju izrečenu podnositeljici zahtjeva. Podnositeljica zahtjeva podnijela je ustavnu tužbu Ustavnom sudu Republike Hrvatske i prigovorila da kazneni postupak koji se vodio protiv nje nije bio pošten. Posebice je istaknula kako njoj i njezinom branitelju nije bilo dopušteno prisustvovati sjednici žalbenog vijeća iako je to zahtijevala. Međutim Ustavni je sud odbacio tužbu podnositeljice zahtjeva kao nedopuštenu.

Europski sud za ljudska prava ponovno se poziva na presudu Zahirović u kojoj je već objašnjeno kako je radi ispunjenja načela jednakosti oružja potrebno dopustiti obrani sudjelovanje u postupku. U ovom se slučaju ne smije dati prednost diskrecijskoj ocjeni suda o tom pitanju, štoviše. ESLJP postavlja pravni standard zahvaljujući kojem do povrede ne bi trebalo niti dolaziti. U tom smislu, ESLJP ponavlja da, iako to nije izričito navedeno u članku 6. stavku 1., cilj i svrha tog članka, kada se uzme u cjelini, jest osigurati da osoba „optužena za kazneno djelo” ima pravo sudjelovati u postupku. Nadalje, točka c. stavka 3. jamči da „svatko optužen za kazneno djelo” ima pravo „braniti se sam”, što bi bilo teško ostvarivo ako podnositeljica nije prisutna, odnosno ako nije ostvareno načelo jednakosti oružja. Jer da je podnositeljica prisutna, u svakom bi slučaju imala mogućnost utjecati na odluku suda. ESLJP presuđuje u korist Lonić te utvrđuje povredu načela jednakosti oružja.⁶⁶

3.1.4. Slučaj Kliba

Slijedi predmet Kliba protiv Hrvatske⁶⁷ u kojem je ESLJP potvrdio svoje stajalište kako nedostavljanje podneska koji sadrži obrazloženo mišljenje državnog odvjetništva okrivljeniku

⁶⁴ *Ibid.*, paragraf 93.

⁶⁵ Arps protiv Hrvatske, broj 23444/12, 26. listopada 2016.

⁶⁶ *Ibid.*, paragraf 28.

⁶⁷ Kliba protiv Hrvatske, 30375/16, 18. travnja 2019.

u žalbenom postupku predstavlja povredu načela jednakosti oružja kao što je to utvrdio već ranije u presudama Zahirović i Lonić. Naime, Županijski, ujedno i žalbeni sud prosljedio je Županijskom državnom odvjetništvu na uvid i očitovanje žalbu podnositelja zahtjeva i spis Općinskog suda. Državno je odvjetništvo potom vratilo spis uz podnesak predlažući odbijanje žalbe podnositelja zahtjeva te mu taj podnesak nije uopće bio dostavljen. Nakon toga, Županijski je sud održao sjednicu bez prisustva stranaka i odbio žalbu. Podnositelj je podnio ustavnu tužbu tvrdeći da mu je povrijeđeno pravo na pošteno suđenje zbog nedostavljanja podneska obrani. Ustavni sud je odbio tužbu, smatrajući da to nije dovelo do povrede njegovih ustavnih prava, imajući u vidu sadržaj podneska, činjenicu da mu je suđeno u skraćenom postupku i činjenicu da nije zatražio da on ili njegov odvjetnik budu pozvani na sjednicu žalbenog vijeća. S druge strane, ESLJP nikako ne prihvaća tvrdnju da podnesak državnog odvjetništva sadržava samo opće izjave i da nije potkrijepljen analizom bilo činjeničnih bilo pravnih pitanja u predmetu i da stoga nije mogao ni na koji način utjecati na odluku Županijskog suda. ESLJP, upravo suprotno, ističe da je podnesak predstavljao obrazloženo mišljenje o osnovanosti predmeta čija je svrha bila utjecati na odluku žalbenog suda pozivanjem na odbijanje žalbe. Tvrdnja da nije bilo razloga da predmetni podnesak uopće bude dostavljen obrani, također je neutemeljena. ESLJP ponavlja kako je obrana ta koja treba ocijeniti iziskuje li neki podnesak reakciju.⁶⁸ Stoga je nepošteno da optužba dostavi podneske sudu bez znanja obrane. Konačno, tvrdnja da su podnositelj zahtjeva i njegov odvjetnik mogli saznati za podnesak državnog odvjetnika i odgovoriti na njega samo ako su zatražili prisustvo na sjednici žalbenog vijeća nije prihvatljiva. ESLJP smatra da bi to značilo da obavještanje okrivljenika o podnesku tužiteljstva u potpunosti ovisi o prisustvovanju obrane na sjednici. Takav pristup bi nametnuo nerazmjerno opterećenje obrani, čineći pravo da sazna za podnesak tužiteljstva i da odgovori na njega besmislenim.⁶⁹

3.1.5. Slučaj Romić

U slučaju Romić protiv Hrvatske⁷⁰, Sud je već u trenutku podnošenja zahtjeva imao razvijenu ustaljenu praksu za slične slučajeve, gdje podnositelj ističe povredu načela jednakosti oružja zbog neprosljeđivanja podnesaka nadležnog državnog odvjetništva obrani. U vezi s prigovorom o povredi prava na pošteno suđenje prema članku 6. Konvencije, Sud je naglasio da je u više hrvatskih predmeta, poput Zahirović i Lonić, utvrdio povredu načela jednakosti

⁶⁸ *Ibid.*, paragraf 24.

⁶⁹ *Ibid.*, paragraf 26.

⁷⁰ Romić protiv Hrvatske, broj 22238/13, 14. svibnja 2020.

stranaka i prava na kontradiktorni postupak zbog propuštanja dostave tih podnesaka obrani. Također, Sud je ponovio da nije potrebno dokazivati je li taj propust bio naštetio podnositelju te da je samo na njemu odluka hoće li se na podnesak očitovati, jednom kad za taj podnesak sazna.⁷¹

3.1.6. Slučaj Grubić

U slučaju Grubić protiv Hrvatske⁷², podnositelj tvrdi da je time povrijeđeno načelo jednakosti oružja i njegovo pravo na pošteno suđenje, jer mu pisano očitovanje državnog odvjetništva nije bilo dostavljeno. U tom podnesku državno odvjetništvo predlaže žalbenom sudu odbijanje žalbe podnositelja. Nepoštivanjem prava obrane da se upozna s argumentima tužiteljstva i na njih odgovori, podnositelj nije imao priliku suprotstaviti se stajalištu državnog odvjetništva. Naime, na taj je način narušena ravnoteža između stranaka u postupku, stranke su u odnosu nejednakosti te je suđenje nepošteno. Tvrdnje, nametnute u prijašnjim slučajevima, poput onih da je podnositelj zahtjeva mogao saznati za podnesak da je htio ili da je obrazloženi podnesak općenitog sadržaja, ESLJP ponovno nije uzeo u obzir. Štoviše, ESLJP ističe kako je u već nekoliko prijašnjih slučajeva odlučio na isti način te je razvio ustaljenu sudsku praksu koje se treba držati. Stoga, uzimajući u obzir svoju dotadašnju praksu, ESLJP utvrđuje da je došlo do povrede članka 6. stavka 1. Konvencije zbog nedostavljanja podnesaka Državnog odvjetništva obrani u tijeku drugostupanjskog i trećestupanjskog postupka te je povrijeđeno načelo jednakosti oružja.⁷³

Podnositelj zahtjeva ističe i povredu načela jednakosti oružja koja se sastoji u odluci suda o nepozivanju podnositelja zahtjeva na sjednicu žalbenog vijeća. Naime, podnositelj zahtjeva utvrdio je da mu je trebalo biti omogućeno prisustvovati sjednicama vijeća Vrhovnog suda jer se radilo o ocjeni njegove krivnje ili nevinosti. S druge strane, Vlada je tvrdila kako odsutnost podnositelja zahtjeva s tih sjednica nije utjecala na poštenost kaznenog postupka protiv njega jer je njegov predmet ispitan u čak tri stupnja, uključujući dva sastava Vrhovnog suda.⁷⁴ U ovom slučaju, iako je podnositelj zahtijevao prisustvovanje sjednicama žalbenih vijeća u drugom i trećem stupnju postupka, Vrhovni sud je prije sjednica izričito naveo da podnositelj, koji se nalazio u pritvoru i imao je odvjetnika, neće biti prisutan te da se njegovo dovođenje na sud neće omogućiti. S obzirom na to da ne postoji sudska praksa koja bi sugerirala da bi isticanje

⁷¹ *Ibid.*, paragraf 93.- 95.

⁷² Grubić protiv Hrvatske, broj 33602/17, 18. ožujka 2021.

⁷³ *Ibid.*, paragraf 61.-65.

⁷⁴ *Ibid.*, paragraf 67.

primjedbi od strane odvjetnice tijekom sjednica žalbenog vijeća popravilo situaciju, podnositelju se ne može pripisati krivnja što njegova odvjetnica nije iznijela primjedbe u vezi s njegovim odsustvom. Usprkos stavu i tvrdnjama Vlade, ESLJP ovakvo ponašanje smatra nejednakim i nepoštenim te presuđuje u korist podnositelja zahtjeva.⁷⁵

3.1.7. Slučaj Kraljević Gudelj

Sljedeći u nizu slučajeva pred Sudom je i slučaj Kraljević Gudelj protiv Hrvatske.⁷⁶ Sud utvrđuje još jednu povredu načela jednakosti oružja. Kao i do sada, obrazloženi podnesak državnog odvjetništva nikad nije bio dostavljen obrani. ESLJP ističe, ako bi saznanje o očitovanju tužiteljstva u potpunosti ovisilo o prisutnosti obrane na sjednici žalbenog vijeća, to bi nametnulo nerazmjerno opterećenje dotičnoj osobi i ne bi nužno osiguralo stvarnu priliku za davanje primjedbi na to očitovanje. Drugim riječima, time se ne bi jamčilo bezuvjetno pravo obrane da bude obaviještena o podnescima tužiteljstva u žalbenom postupku i da se na njih očituje.⁷⁷ ESLJP ovakvom odlukom daje još jednu dimenziju načela jednakosti oružja te napominje da je problem nedostavljanja podnesaka jednoj od stranaka – obrani, puno kompleksniji od puke dostave. Ponovno ponavlja kako je obrana ta koja treba ocijeniti iziskuje li neki podnesak reakciju, pozivajući se na slučaj Kliba. Osim toga, ponovno naglašava i problematiku dodatnog angažmana jedne od strana i smatra nepoštenom obvezu prisutnosti stranke samo radi saznanja o podnesku. Takva praksa nacionalnog zakonodavstva smatra se povredom načela jednakosti oružja, a Sud iznova presuđuje da je došlo do povrede čl. 6. Konvencije zbog nedostavljanja podneska nadležnog državnog odvjetništva obrani u žalbenom postupku.⁷⁸

Osim toga, podnositeljica zahtjeva ističe povredu načela jednakosti oružja i u tome što nikad nije bila pozvana na sjednice žalbenog vijeća. Podnositeljica je tvrdila kako je njezino prisustvo na sjednici žalbenog vijeća bilo potrebno za razjašnjenje stvari te da bi osobno iznošenje žalbenih razloga pred žalbenim sudom imalo snažniji utjecaj od pukog iznošenja tih razloga u pisanom obliku. S druge strane, Vlada je tvrdila da, na temelju mjerodavnog domaćeg prava i prakse u situacijama kao što je situacija podnositeljice zahtjeva, žalbeni sud ima diskrecijsko pravo odlučiti je li svrhovito omogućiti tom okrivljeniku da prisustvuje sjednici žalbenog vijeća. ESLJP napominje da je u više navrata utvrđivao povrede načela jednakosti oružja zbog

⁷⁵ *Ibid.*, paragraf 71.

⁷⁶ Kraljević Gudelj protiv Hrvatske, 42411/16, 10. lipnja 2021.

⁷⁷ *Ibid.*, paragraf 50.

⁷⁸ *Ibid.*, paragraf 48.

neomogućavanja podnositeljima da prisustvuju sjednicama žalbenog vijeća u kaznenim postupcima protiv njih te utvrđuje povredu i u slučaju Kraljević Gudelj protiv Hrvatske.⁷⁹

3.1.8. Slučaj Pejkić

U slučaju Pejkić protiv Hrvatske⁸⁰ nastavlja se s dotadašnjom praksom neprosljeđivanja i nedostavljanja obrazloženih podnesaka državnog odvjetništva obrani. Sud se ponovno poziva na prethodne slučajeve te primjenjuje u njima već ustaljenu praksu. Sud utvrđuje povredu načela jednakosti oružja te ističe kako ni u ovom slučaju ne postoje opravdani razlozi zašto je izostala dostava obrazloženog podneska obrani, odnosno, podnositeljici zahtjeva.⁸¹

3.1.9. Slučaj Blagajac

Sud primjećuje da je u više navrata utvrđivao povrede članka 6. stavka 1. Konvencije zbog nedostavljanja obrazloženih podnesaka nadležnog državnog odvjetništva obrani. Ova se praksa nastavlja i u slučaju Blagajac.⁸² Ovaj se predmet odnosi na kazneni postupak protiv podnositelja zahtjeva, koji je bio odvjetnik, zbog davanja mita u opsežnom korupcijskom predmetu. Podnositelj zahtjeva ističe kako je Vrhovni sud primio obrazloženo mišljenje Državnog odvjetništva Republike Hrvatske o pravnim i činjeničnim pitanjima predmeta, u kojem je zatražilo da se žalba podnositelja zahtjeva odbije i da se njegova kazna poveća. Ti podnesci nikad nisu dostavljeni obrani što predstavlja povredu načela jednakosti oružja. Štoviše, ESLJP smatra da Vlada nije izložila nijednu činjenicu ili tvrdnju koja bi ga mogla uvjeriti da u ovom predmetu donese drukčiji zaključak.⁸³

3.2. *Matanović protiv Hrvatske*

U presudi Matanović protiv Hrvatske⁸⁴, Sud je ocijenio primjenu načela jednakosti oružja u kontekstu suđenja podnositelju zahtjeva, bivšem potpredsjedniku Hrvatskog fonda za privatizaciju, optuženom za korupciju i zlouporabu položaja. Podnositelj zahtjeva tvrdio je da su mu bila uskraćena određena prava na pristup dokazima i snimkama pribavljenim tijekom tajnog nadzora, smatrajući da su neki dokazi potencijalno bili oslobađajući. Osim toga, prigovorio je da je bio potican na počinjenje kaznenog djela te da su tajni nadzor i dokazi korišteni u postupku narušili načelo jednakosti oružja. Podnositelj je tvrdio da je nekoliko puta

⁷⁹ *Ibid.*, paragraf 39.

⁸⁰ Pejkić protiv Hrvatske, 49922/16, 17. siječnja 2023.

⁸¹ *Ibid.*, paragraf 39.

⁸² Blagajac protiv Hrvatske, broj 50236/16, 9. svibnja 2023.

⁸³ *Ibid.*, paragraf 31.-34.

⁸⁴ Matanović protiv Hrvatske, broj 2742/12, 4. travnja 2017.

zatražio pristup svim snimkama tajnog nadzora, no njegovi zahtjevi su bili odbijeni od strane domaćih sudova. Prema njegovom mišljenju, to je predstavljalo kršenje prava na obranu, jer su neke od tih snimaka mogle sadržavati oslobađajuće dokaze koji bi mu mogli pomoći u suđenju. Podnositelj je također ukazao da su snimke njegovih razgovora s jednim od ključnih svjedoka procurile u javnost i bile dostupne na internetu, što je dodatno narušilo povjerenje u pravičnost postupka. Tvrdio je kako mu je bilo nemoguće saznati sadržaj svih snimki, zbog čega nije mogao adekvatno pripremiti svoju obranu, smatrajući da cijeli proces nije ispunio standarde poštenog suđenja.

S druge strane, Vlada Republike Hrvatske tvrdila je da je podnositelj imao pristup svim relevantnim dokazima, uključujući transkripte snimaka koji su korišteni na suđenju. Naglašeno je da nije bilo potrebe da obrana dobije pristup snimkama tajnog nadzora nad osobama koje nisu bile optužene u postupku, jer bi to ugrozilo prava trećih strana. Vlada je tvrdila da su svi ključni dokazi, na kojima se temeljila osuđujuća presuda, bili dostupni obrani te da je podnositelj imao dovoljno vremena za pripremu svoje obrane. Problem velikog broja snimki bio je posebno sporan. Tijekom kaznenog postupka, domaći sudovi su presudili da je transkripcija određenih snimaka, koja je bila dostavljena obrani, dovoljna za pripremu obrane. Snimke su reproducirane na suđenju, a obrana je imala mogućnost postavljati pitanja i komentirati te dokaze. Međutim, podnositelj je tvrdio da nije imao uvid u sve snimke, što je moglo značiti da su potencijalno oslobađajući dokazi bili izostavljeni.

ESLJP je ocijenio da su domaća tijela postupala pasivno u pogledu poticanja na počinjenje kaznenog djela te da nisu prekoračila granice prikrivenog rada.⁸⁵ Zaključeno je da je podnositelj sam bio aktivan u organizaciji koruptivnih radnji, čime je odbijena tvrdnja o poticanju. Nadalje, Sud je utvrdio i da podnositelj nije osporavao autentičnost snimaka koje su korištene na suđenju. Sud je zaključio da, iako pristup svim snimkama nije bio omogućen obrani, dostupni dokazi bili su dovoljni za pravično suđenje. Ključno je bilo da su dokazi korišteni u postupku bili relevantni, a obrana je imala pristup transkriptima i mogla ih je osporavati.⁸⁶ Sud je ocijenio da nisu narušena prava obrane u tolikoj mjeri da bi se utvrdila povreda članka 6. Konvencije. U tom kontekstu, Sud je primijetio da pravo na pristup svim dokazima nije apsolutno, te je zaštita prava drugih osoba, poput svjedoka ili tajnih policijskih metoda, također važna.⁸⁷

⁸⁵ *Ibid.*, paragraf 137.

⁸⁶ *Ibid.*, paragraf 167.-168.

⁸⁷ *Ibid.*, paragraf 157.

IV. JEDNAKOST ORUŽJA U HRVATSKOM PRAVU

1. Izvršenje odluka Europskog suda za ljudska prava u predmetima protiv Hrvatske nakon presude Zahiović

Izvršenje presuda Europskog suda za ljudska prava predstavlja složen proces koji od države zahtijeva temeljito sagledavanje uzroka povrede prava, osmišljavanje odgovarajućih mjera za njihovo otklanjanje te prevenciju budućih sličnih povreda. Obveza izvršenja presuda proizlazi iz članka 46. stavka 1. Konvencije, prema kojem su se države obvezne podvrgnuti konačnoj presudi Suda u svakom sporu u kojem su stranke.⁸⁸ Države su, također, dužne sastavljati akcijske planove ili izvješća o poduzetim mjerama, koja podnose Odboru ministara Vijeća Europe, zaduženom za nadzor njihove provedbe.⁸⁹

Postoje dvije vrste mjera koje su obuhvaćene izvršenjem odluka – pojedinačne i opće. Naime, osim što se izvršenjem odluka osigurava zaštita prava konkretnog podnositelja, proces uključuje i širu integraciju konvencijskih standarda u nacionalni pravni sustav.⁹⁰ Drugim riječima, izvršenje presuda uključuje provedbu individualnih mjera, usmjerenih na osiguravanje restitucije za podnositelja zahtjeva, te općih mjera koje imaju za cilj sprječavanje budućih povreda Konvencije. Hoće li u konkretnom slučaju biti potrebno poduzimanje i pojedinačnih i općih mjera ili samo jednih, ovisi o konkretnoj presudi i uzrocima povrede koji iz nje proizlaze. Na svakoj je državi odgovornost i obveza da utvrdi koji su bili uzroci povrede i da u skladu sa svojim pravnim sustavom osmisli i primijeni pojedinačne i opće mjere prikladne za otklanjanje uzroka povrede i sprječavanje budućih sličnih povreda⁹¹, što je i stajalište ESLJP-a potvrđeno u njegovoj praksi.⁹²

Cilj pojedinačnih mjera je otkloniti konkretnu povredu prava pojedinca navedenu u presudi⁹³ tako da se „izbrišu“⁹⁴ posljedice povrede, tj. da se pojedinac vrati u situaciju u kojoj je bio prije povrede.⁹⁵ Općim mjerama otklanja se uzrok povrede kako bi se spriječile buduće

⁸⁸ Konforta, M., *Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava*, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, broj 2., 2017., str. 274.

⁸⁹ <https://uredzastupnika.gov.hr/izvršenje-presuda-europskog-suda-za-ljudska-prava/138> (26. rujna 2024.)

⁹⁰ Konforta, M., *op. cit.* u bilj. 88, str. 271.

⁹¹ *Ibid.*, str. 280.

⁹² Egmez protiv Cipra, odluka, br. 12214/07, 18. rujna 2012., paragraf 48.-56.

⁹³ Konforta, M., *op. cit.* u bilj. 85, str. 276.

⁹⁴ Fabris protiv Francuske, presuda (VV), br. 16574/08, 7. veljače 2013., paragraf 75.; slično i Egmez protiv Cipra, odluka, br. 12214/07, 18. rujna 2012., paragraf 48.

⁹⁵ Pravilo 6 2 (b) (i) Pravila Odbora ministara za nadzor izvršenja presuda i uvjeta prijateljskih rješenja: <https://rm.coe.int/16806eebf0> (26. rujna 2024.)

slične povrede.⁹⁶ Pojedinačnim mjerama nastoji se, prije svega, postići povrat u prijašnje stanje – restitutio in integrum.⁹⁷ Ovisno o specifičnim okolnostima svakog slučaja, država može biti obvezna poduzeti niz pojedinačnih mjera. To može uključivati puštanje podnositelja na slobodu u slučajevima kada je bio nezakonito lišen slobode suprotno članku 5. Konvencije, provođenje učinkovite istrage u vezi s povredom postupovnih obveza iz članaka 2. ili 3., ili ponavljanje postupka koji je vođen protivno jamstvima iz članka 6. Konvencije.⁹⁸ Opće mjere koje država poduzima radi sprječavanja budućih sličnih povreda mogu obuhvaćati promjene sudske i/ili upravne prakse, zakonodavne izmjene, nova pravila o postupanju, te edukaciju i trening o Konvenciji. Adekvatnost tih mjera procjenjuje se u odnosu na utvrđeni uzrok povrede, pri čemu Odbor ministara Vijeća Europe (OMVE) ocjenjuje jesu li predložene mjere, s obzirom na uzrok povrede, pravni sustav države članice i slične predmete, dovoljno učinkovite. OMVE u pravilu ne prihvaća opće mjere kao adekvatne bez konkretnih dokaza, kao što su primjeri sudske i upravne prakse ili statistički podaci. Čak i u slučaju zakonodavnih izmjena, država mora obrazložiti kako će te promjene funkcionirati u praksi i spriječiti nove povrede, što je posebno važno kod složenih ili višestrukih uzroka povrede. Države su dužne iznijeti poduzete i planirane pojedinačne i opće mjere, kao i rokove za njihovu provedbu, u akcijskim planovima ili akcijskim izvješćima.⁹⁹

Što se tiče Republike Hrvatske – praksa Europskog suda za ljudska prava ukazala je na očite probleme i u normativnom okviru i u praksi nacionalnih sudova te je postavila pravni standard kojim određuje u čemu se sastoje povrede načela jednakosti oružja pred sudovima Republike Hrvatske. Kako bi se pogrešna praksa ispravila te kako bi načelo jednakosti oružja bilo poštivano u svim sljedećim slučajevima, Europski je sud Hrvatskoj odredio određene mjere. Najvažnije promjene dogodile su se nakon 2013. godine, odnosno, nakon presude Zahirović protiv Hrvatske. Tako je Sud nakon presude Zahirović protiv Hrvatske naložio poduzimanje mjera usmjerenih na sprječavanje kršenja načela jednakosti oružja u vezi s podnescima državnih odvjetnika, kao i mjere usmjerene na sprječavanje kršenja prava na obranu u vezi s prisustvom pritvorenika na žalbenoj raspravi koje se odnose kako na praksu, tako i na domaće zakonodavstvo. Iako se obično najprije događaju promjene u zakonodavstvu koje potom prate

⁹⁶ *Ibid.*, Pravilo 6 2 (b) (ii).

⁹⁷ Preporuka br. R (2000) 2 Odbora ministara državama članicama o ponovnom ispitivanju ili ponovnom otvaranju određenih predmeta na domaćoj razini nakon presuda Europskoga suda za ljudska prava: [https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/KLJU%C4%8CNP%20DOKUMENTI/Rec\(2000\)2_HRV.pdf](https://uredzastupnika.gov.hr/UserDocsImages/dokumenti/KLJU%C4%8CNP%20DOKUMENTI/Rec(2000)2_HRV.pdf), (26. rujna 2024.)

⁹⁸ Konforta, M., *op. cit.* u bilj. 88, str. 277.

⁹⁹ Konforta, M., *op. cit.* u bilj. 88, str. 279.

promjene u praksi, u slučaju Zahirović najprije je reagirala praksa, a zatim zakonodavstvo. Naime, promjene u praksi dogodile su se već početkom svibnja 2013. godine, dok su zakonodavne promjene stupile na snagu u prosincu iste godine. U nastavku slijedi pregled mjera iznesenih u Akcijskom izvješću¹⁰⁰ koje je Republika Hrvatska poduzela, i to najprije mjera u praksi, a potom u zakonu.

1.1. . Mjere usmjerene na sprječavanje kršenja načela jednakosti oružja u vezi s podnescima državnih odvjetnika

1.1.1. Promjene u praksi

Konkretno, promjene u praksi usmjerene na sprječavanje kršenja načela jednakosti oružja u vezi s (ne)dostavljanjem podnesaka državnih odvjetnika prvenstveno se odnose na uputu Glavnog državnog odvjetnika. Dana 9. svibnja 2013. Glavni državni odvjetnik RH izdao je obveznu uputu svim županijskim državnim odvjetnicima. Prema toj uputi, viši državni odvjetnik kojem je predmet proslijeđen od strane žalbenog suda ne smije davati pisano obrazloženo mišljenje o osnovanosti žalbe. Viši državni odvjetnik treba samo pregledati spis kako bi se pripremio za raspravu pred žalbenim sudom.¹⁰¹¹⁰² Štoviše, dana 14. svibnja 2013., suci Kaznenog odjela Vrhovnog suda RH na zajedničkoj sjednici zaključili su da viši državni odvjetnik nije ovlašten davati obrazložena mišljenja o osnovanosti žalbe.¹⁰³ Od svibnja 2013., ova praksa je ujednačeno primjenjivana u odlukama Vrhovnog suda RH, a nekoliko odluka objavljeno je na njegovoj internetskoj stranici. Vrhovni sud, kao najviši sud, osigurava ujednačenu primjenu zakona, pa niži žalbeni sudovi slijede ovu praksu, čime se sprječavaju slična kršenja.

1.1.2. Promjene u zakonodavstvu

Što se promjena u zakonodavstvu tiče, u veljači 2013. godine, Ministarstvo pravosuđa izradilo je Smjernice za izradu izmjena Zakona o kaznenom postupku¹⁰⁴, koje uključuju načela

¹⁰⁰ Action report - Communication from Croatia concerning the case of Zahirović against Croatia (Application No. 58590/11)

¹⁰¹ Action report - Communication from Croatia concerning the case of Zahirović against Croatia (Application No. 58590/11), 2. Measures aimed at preventing violations of the principle of equality of arms with regard to the submissions of public prosecutors, Changes in practice

¹⁰² Action report: „The senior public prosecutor should only examine the case file in order to prepare for an appellate hearing before an appellate court.“

¹⁰³ Action report: „On 14/05/2013 the judges of the Criminal Department of the Supreme Court of RoC in a joint session concluded that a senior public prosecutor is not authorized to give reasoned opinions on merits of an appeal.“

¹⁰⁴ Action report - Communication from Croatia concerning the case of Zahirović against Croatia (Application No. 58590/11), 2. Measures aimed at preventing violations of the principle of equality of arms with regard to the submissions of public prosecutors, Legislative changes

iz presuda Europskog suda za ljudska prava, kao i obvezu njihove provedbe kako bi se spriječila buduća kršenja Konvencije. Konačni prijedlog izmjena izrađen je u listopadu 2013. i posebno uključuje načela iz presude Zahiropić kao temelj za izmjene članka 474. stavka 1. Zakona o kaznenom postupku, prema kojem državni odvjetnik više ne može davati obrazloženo mišljenje o osnovanosti žalbe. Izmjene Zakona usvojene su u Hrvatskom saboru 4. prosinca 2013., objavljene 6. prosinca 2013., te su stupile na snagu 15. prosinca 2013. godine. Tekst Zakona o kaznenom postupku je do 2013., odnosno do Zahiropića u članku 474. stavak 1., glasio: „Kad spisi povodom žalbe stignu drugostupanjskom sudu, tajnik suda dostavit će spise nadležnom državnom odvjetniku, ako se radi o kaznenom djelu za koje se progoni na zahtjev državnog odvjetnika. Državni odvjetnik je dužan razgledati i bez odgode vratiti spis sudu pri čemu se može očitovati o osnovanosti žalbe. Spis će se dostaviti sucu izvjestitelju. Predsjednik vijeća ne može biti izvjestitelj.“¹⁰⁵ Nakon što se ova odredba pokazala ne samo spornom, već i problematičnom u primjeni, Zakonom o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku¹⁰⁶ ovaj je tekst preinačen na način da glasi: „Kada drugostupanjski sud zaprimi spis povodom žalbe na presudu za kazneno djelo za koje se kazneni postupak pokreće po službenoj dužnosti, prije dostave sucu izvjestitelju, spis će dostaviti državnom odvjetniku. Državni odvjetnik vratit će spis u roku od osam dana. Predsjednik vijeća ne može biti sudac izvjestitelj.“ Drugim riječima – iz dotadašnjeg zakonskog teksta izbačen je dio članka 474. stavka 1. prema kojemu je državni odvjetnik bio dužan razgledati i bez odgode vratiti spis sudu pri čemu se može očitovati o osnovanosti žalbe.

1.2. Mjere usmjerene na sprječavanje kršenja prava na obranu u vezi s prisustvom pritvorenika na žalbenoj raspravi

1.2.1. Promjene u praksi

Dana 14. svibnja 2013. godine, suci Kaznenog odjela Vrhovnog suda Republike Hrvatske održali su zajedničku sjednicu na kojoj su usvojili važan zaključak koji se odnosi na prava pritvorenika. Zaključeno je da svi optuženici koji se nalaze u pritvoru moraju biti dovedeni na žalbenu raspravu pred Vrhovnim sudom RH, pod uvjetom da su zatražili prisustvo na toj raspravi.¹⁰⁷ Ova odluka ima za cilj osigurati ravnopravno sudjelovanje optuženika u

¹⁰⁵ Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012

¹⁰⁶ Zakon i izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine br. 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013

¹⁰⁷ Action report - Communication from Croatia concerning the case of Zahiropić against Croatia (Application No. 58590/11), 3. Measures aimed at preventing the violation of the right to defence with regard to detainee's presence at an appellate hearing, Changes in practice

postupku te omogućiti njihovo aktivno sudjelovanje u žalbenom procesu, čime se dodatno štite njihova prava na pravično suđenje. Od svibnja 2013. godine, ovo pravilo dosljedno se provodi u praksi, a svi relevantni slučajevi, u kojima je primijenjeno ovo pravilo, objavljeni su na službenoj internetskoj stranici Vrhovnog suda RH, čime se dodatno naglašava transparentnost i dostupnost sudske prakse.

1.2.2. Promjene u zakonodavstvu

Kao što je već prethodno spomenuto, Zakon o izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku stupio je na snagu 15. prosinca 2013. godine. Prema novom tekstu članka 475. stavka 2., žalbeni sud sada ima obvezu pozvati sve stranke koje su izrazile želju da prisustvuju žalbenoj raspravi. Ova izmjena zakona dodatno osigurava poštivanje prava optuženika, uključujući one koji se nalaze u pritvoru, tako da se njihovo prisustvo na raspravi ne može zanemariti ako to zatraže. Osim toga, žalbeni sud može odlučiti pozvati i stranke koje nisu izričito zatražile prisustvo, ako smatra da bi njihova prisutnost mogla biti korisna za postupak. Ova odredba jamči jednaki tretman svih optuženika, bez obzira na to jesu li u pritvoru ili ne, čime se osigurava dodatna zaštita njihovih prava tijekom žalbenog postupka. Članak 475. stavak 2. koji je glasio: „O sjednici vijeća izvijestit će se optuženik i njegov branitelj, oštećenik kao tužitelj ili privatni tužitelj koji je u roku predviđenom za žalbu ili u odgovoru na žalbu zahtijevao da bude izviješten o sjednici. Predsjednik vijeća ili vijeće može odlučiti da se o sjednici vijeća izvijeste stranke i kad nisu to zahtijevale ili da se o sjednici izvijesti i stranka koja to nije zahtijevala, ako bi njihova prisutnost bila korisna za razjašnjenje stvari“, izmijenjen je. Sada, poštivajući načelo jednakosti oružja, određuje da će se zvati sve stranke koje su to htjele. Štoviše, nakon presude Zahirović, članak 475. stavak. 2. Zakona o kaznenom postupku određuje: „O sjednici vijeća izvijestit će se stranke ako je neka od stranaka u roku predviđenom za žalbu ili u odgovoru na žalbu zahtijevala da bude izviještena o sjednici. Predsjednik vijeća ili vijeće može odlučiti da se o sjednici vijeća izvijeste stranke i kad nisu to zahtijevale, ako bi njihova prisutnost bila korisna za razjašnjenje stvari.“¹⁰⁸

¹⁰⁸ Action report - Communication from Croatia concerning the case of Zahirović against Croatia (Application No. 58590/11), 3. Measures aimed at preventing the violation of the right to defence with regard to detainee's presence at an appellate hearing, Legislative changes

2. Praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske

Praksa Ustavnog suda nakon nužnih promjena u zakonodavstvu i praksi, slijedi pravni standard koji je postavio Europski sud za ljudska prava u presudama protiv Hrvatske o tome što predstavlja, a što se ne smatra povredom načela jednakosti oružja. U praksi Ustavnog suda, s obzirom na period podnošenja ustavnih tužbi, razlikuju se dva pojma koji označavaju ovaj element pravičnog suđenja: *načelo jednakosti procesnih sredstava* i *načelo jednakosti oružja*. „Načelo jednakosti procesnih sredstava“ bio je dominantan pojam u ranijoj praksi i teoriji Ustavnog suda, dok je „načelo jednakosti oružja“ preuzeto iz terminologije Europskog suda za ljudska prava. Promjena u terminologiji može se povezati s porastom utjecaja europskog prava na hrvatski pravni sustav, osobito nakon pristupanja Hrvatske Europskoj uniji 2013. godine – podsjetimo se da je 2013. došlo i do promjene nacionalnog zakonodavstva u skladu s praksom Suda. Pojam "jednakost oružja" sve više se koristi u kontekstu usklađivanja s praksom Europskog suda za ljudska prava, s obzirom na to da Ustavni sud prati i preuzima standarde ESLJP-a.

U nastavku slijedi analiza nekoliko odluka Ustavnog suda Republike Hrvatske u kojima podnositelji ustavnih tužbi ističu povredu načela jednakosti oružja u određenim stadijima kaznenog postupka ili pravima koja u postupku imaju.

2.1. Ispitivanje svjedoka

U jednom predmetu¹⁰⁹, optuženica je bila osuđena za kazneno djelo spolnog zlostavljanja i iskorištavanja djeteta mlađeg od petnaest godina. Podnijela je ustavnu tužbu zbog navodne povrede načela jednakosti oružja, tvrdeći da joj nije omogućeno da ispita maloljetnu žrtvu i njene roditelje kao svjedoke. Smatrala je da su izjave koje je maloljetna žrtva dala vještacima i liječnicima jedini dokazi koji je terete te da je sud trebao prisiliti roditelje da dovedu dijete na sud kako bi dalo iskaz. S obzirom na prethodne tvrdnje, optuženica je smatrala kako pravo na pravični postupak, a napose načelo jednakosti oružja, nisu poštivani.

Ustavni sud je ocijenio kako je postupak bio pravičan jer je sud uložio razumne napore da osigura prisustvo maloljetne žrtve, ali je zbog njene ranjivosti i posttraumatskog stresa odlučeno da nije u najboljem interesu djeteta da svjedoči.¹¹⁰ Ustavni je sud ustanovio valjanost razloga za prihvaćanje neprovjerenog iskaza maloljetne žrtve kao dokaza i da je suđenje u cjelini bilo pravično, stoga je ustavna tužba odbijena. Naime, dijete, koje je bila žrtva, nije

¹⁰⁹ Ustavni sud Republike Hrvatske, Broj: U-III-7231/2022, 14. rujna 2023.

¹¹⁰ *Ibid.*, t. 58.

ispitano u sudnici. Umjesto toga, provedeno je nekoliko psihijatrijsko-psiholoških vještačenja. Prvo vještačenje pokazalo je da dijete može svjedočiti bez štetnih posljedica, ali je naknadnim vještačenjem zaključeno da bi svjedočenje moglo izazvati pogoršanje njezina psihičkog stanja.¹¹¹ Stoga dijete nije ispitano u sudnici, a sud se oslanjao na iskaze koje je dalo tijekom vještačenja. Ustavni sud nadalje ponavlja da njegova uloga nije odlučivati koje dokaze sud treba izvesti te jesu li izjave svjedoka pravilno prihvaćene kao dokaz. Uloga je Ustavnog suda da, sagledavajući postupak kao cjelinu, uključujući i način na koji su dokazi izvedeni, ocijeni je li taj postupak bio pravičan i je li poštivano načelo jednakosti oružja.¹¹² Pritom je potrebno imati na umu ne samo prava obrane, nego i interes javnosti i žrtava za pravilnim progonom kaznenih djela i, prema potrebi, prava svjedoka. S obzirom na izneseno, Ustavni sud smatra kako nije došlo do povrede načela jednakosti oružja.

2.2. Dokazivanje

U drugom razmatranom predmetu¹¹³, podnositeljica ustavne tužba bila je osuđena zbog kaznenog djela pomaganja u zlouporabi povjerenja u gospodarskom poslovanju. Činjenično stanje u osnovi se odnosi na to da je zajedno s drugim okrivljenikom, koji je bio odgovoran za gospodarsko poslovanje trgovačkog društva, pribavila imovinsku korist putem zlouporabe povjerenja, što je dovelo do štete za trgovačko društvo i druge strane. Optuženica je proglašena krivom, a kazna joj je određena u obliku uvjetne osude s vremenskim rokom provjeravanja. Optuženica je podnijela ustavnu tužbu tvrdeći da joj tijekom kaznenog postupka nije bilo omogućeno ravnopravno sudjelovanje, što je dovelo do povrede načela jednakosti oružja. Prema njezinu mišljenju, povreda se očitovala u tome što sud nije prihvatio određene ključne dokazne prijedloge koje je iznijela njezina obrana. Konkretno, smatrala je da je sud trebao provesti novo knjigovodstveno-financijsko vještačenje i dopuniti postojeće vještačenje kako bi se utvrdile sve relevantne činjenice vezane za financijske transakcije i obveze trgovačkog društva. Također, optuženica je tvrdila da je sud nepravedno odbio njezin prijedlog za čitanje nalaza drugog vještaka, kojeg je obrana angažirala, te za pribavljanje spisa iz prethodnih građanskih postupaka, koji su, prema njezinom mišljenju, bili od ključne važnosti za pravilno utvrđivanje činjeničnog stanja.

Ustavni je sud analizirao ove tvrdnje i odbacio njezinu ustavnu tužbu, navodeći da u konkretnom slučaju nije došlo do povrede načela jednakosti oružja. Prvo, Ustavni sud je

¹¹¹ *Ibid.*, t. 30.

¹¹² *Ibid.*, t. 48.

¹¹³ Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-5315/2019, 27. lipnja 2023.

naglasio da redovni sudovi nisu dužni prihvatiti sve dokazne prijedloge obrane, već im je uloga procijeniti relevantnost i nužnost tih dokaza za rješavanje predmeta.¹¹⁴ U ovom slučaju, prvostupanjski sud i Vrhovni sud su procijenili da su svi relevantni dokazi već bili izvedeni tijekom postupka, uključujući i detaljan nalaz i mišljenje vještaka. Sudovi su smatrali da novo vještačenje ne bi donijelo nove informacije ili promijenilo činjenično stanje, te su odbili prijedlog obrane kao odugovlačeći i nevažan. Što se tiče prijedloga za uvrštavanje nalaza drugog vještaka, zaključeno je da je taj prijedlog također bio nevažan jer činjenično stanje nije dovedeno u pitanje dosadašnjim dokazima, a obrana nije uspjela osporiti točnost utvrđenja prvog vještaka kroz kontradiktorni postupak. Nadalje, odbijen je i prijedlog za pribavljanje spisa iz građanskih postupaka jer su svi relevantni dokumenti već bili uzeti u obzir i nije bilo potrebe za dodatnim dokazima. Ustavni sud je ocijenio da su sudovi na svim razinama postupka pružili detaljna i dostatna obrazloženja za odbijanje svih dokaznih prijedloga obrane te da optuženica nije bila lišena mogućnosti ravnopravnog sudjelovanja u postupku.¹¹⁵ Načelo jednakosti oružja nije povrijeđeno jer obrana nije bila onemogućena u iznošenju svojih argumenata, a sudovi su sve prijedloge pravilno razmotrili i ocijenili u skladu s relevantnim zakonskim standardima. Također, Ustavni sud je napomenuo da je postupak bio pravičan u cjelini te da su svi odlučni dokazi bili pravilno izvedeni, zbog čega nije postojala povreda prava optuženice na pravično suđenje, a načelo jednakosti oružja je poštivano.¹¹⁶

2.3. Uvid u spis

U sljedećem predmetu¹¹⁷, podnositelj ustavne tužbe, osuđen za kaznena djela zlouporabe djeteta mlađeg od petnaest godina, upoznavanja djece s pornografijom i zadovoljenja pohote pred djetetom mlađim od petnaest godina, u svojoj ustavnoj tužbi tvrdio je da su sudovi povrijedili njegovo pravo na pravično suđenje, uključujući načelo jednakosti oružja, odnosno pravo na ravnopravnost stranaka u postupku. Konkretno, prigovarao je da dio kaznenog spisa nije bio preveden na hrvatski jezik, te da je nepravilno proglašen krivim za kaznena djela koja su se navodno dogodila nakon što je oštećenica napunila petnaest godina. Također, tvrdio je kako nije dobio dovoljno obrazloženja za presudu te da su njegovi dokazni prijedlozi bili neopravdano odbijeni, čime je povrijeđeno načelo jednakosti oružja. Ustavni sud je, analizirajući njegovu ustavnu tužbu, zaključio da se prigovori podnositelja uglavnom temelje na već razmotrenim pitanjima tijekom žalbenog postupka. Sud je također istaknuo da nije

¹¹⁴ *Ibid.*, t. 15.10.

¹¹⁵ *Ibid.*, t. 19.3.

¹¹⁶ *Ibid.*, t. 15.13.

¹¹⁷ Ustavni sud Republike Hrvatske, U-III-1416/2020, 19. travnja 2023.

njegova uloga utvrđivati činjenično stanje niti zamijeniti pravna stajališta redovnih sudova svojim. Utvrđeno je da su redovni sudovi, uključujući Vrhovni sud, dali dostatna i razumna obrazloženja za odbijanje podnositeljevih žalbenih prigovora i da nije bilo proizvoljnog postupanja tijekom postupka.¹¹⁸

Što se tiče prigovora vezanih uz prijevod dokumentacije, Ustavni sud je zaključio da podnositelj tijekom kaznenog postupka nije tražio čitanje dostavljene dokumentacije niti je predložio izvođenje dokaza na temelju iste. Time nije bilo povrede načela jednakosti oružja jer je podnositelju bila omogućena mogućnost iznošenja činjenica i dokaza u svoju korist. Sud je također istaknuo da ne postoji ustavna povreda s obzirom na to da su svi bitni dokazi i činjenice pravilno ocijenjeni i obrazloženi. Nadalje, Ustavni sud je uvidom u spis utvrdio da podnositelj iako poučen o svojim procesnim pravima nije koristio pravo uvida u spis, nije stavljao dokazne prijedloge tijekom ročišta za glavnu raspravu, nije postavljao pitanja ispitanim svjedocima iako je na ročištima bio prisutan, niti je stavio prigovore da dijelove uručenog mu i prevedenog iskaza oštećene koji su bili bitni za kazneni postupak, dok je pravo na stručnu pomoć branitelja koristio tek nakon donošenja prvostupanjske presude.¹¹⁹ Na temelju toga, Ustavni sud je utvrdio da podnositelju nisu povrijeđena prava na pravično suđenje zajamčena Ustavom Republike Hrvatske i Europskom konvencijom o ljudskim pravima te je njegova ustavna tužba odbijena.

¹¹⁸ *Ibid.*, t. 8.

¹¹⁹ *Ibid.*, t. 9.

V. ZAKLJUČAK

Načelo jednakosti oružja, odnosno ravnopravnost stranaka u postupku, kompleksno je pravo svakog pojedinca u kaznenom postupku. Ono je neizostavan element pravičnog postupka, pa time i prava na pravično suđenje. Ovo načelo ne djeluje izolirano, već je isprepleteno s drugim temeljnim pravima i načelima kao što su pravo na kontradiktorno suđenje, obveza obrazlaganja sudskih odluka, zabrana utemeljenja sudskih odluka na nezakonitim dokazima, prava obrane, pravo na suđenje u razumnom roku, te pravo na nepristran i neovisan sud. Sva ova prava međusobno se nadopunjuju i zajedno čine cjeloviti okvir koji jamči pravičnost suđenja.

Iako načelo jednakosti oružja nije izričito proklamirano u konvencijskom tekstu, na njegovu važnost ukazuje praksa Europskog suda za ljudska prava. Kroz više predmeta protiv Hrvatske, Europski je sud postavio pravni standard i razvio kontinuiranu praksu o tome što čini povredu načela jednakosti oružja, a u kojim slučajevima povreda ne postoji. U tom je smislu svojevrsna prekretnica bio slučaj Zahirović protiv Hrvatske. Zahiroviću je povrijeđeno pravo na pravično suđenje te je Sud utvrdio povredu načela jednakosti oružja u dva aspekta. Naime, podnositelju zahtjeva nije bio dostavljen spis državnog odvjetništva. Osim toga, podnositelj zahtjeva nije bio pozvan niti na sjednice žalbenih vijeća. Dotadašnja domaća sudska praksa, ali i zakonodavstvo u tome nisu prepoznali problem nejednakosti i neravnopravnosti stranaka. Međutim, Europski je sud odredio kako stranci mora biti pružena mogućnost sudjelovanja, a na njoj je odluka hoće li se odazvati i kako će reagirati. Važnost i cilj načela jednakosti oružja naglašeni su u nužnosti pružanja strankama, i obrani i optužbi, jednaka prava i jednake mogućnosti jer će tek tada postupak biti pravičan.

Nakon Zahirovića dogodile su se promjene u nacionalnom praksi, a potom i u zakonodavstvu. Iz dotadašnjeg Zakona o kaznenom postupku izbačeni su dijelovi zakonskog teksta koji su otvarali mogućnosti povreda načela jednakosti oružja. Prema izmjenama Zakona o kaznenom postupku iz 2013. godine, žalbeni sud sada ima obvezu pozvati sve stranke koje su izrazile želju da prisustvuju žalbenoj raspravi. Osim toga, iz prijašnjeg zakonskog teksta izostavljen je dio odredbe prema kojoj je državni odvjetnik bio dužan razgledati i bez odgode vratiti spis sudu pri čemu se mogao očitovati o osnovanosti žalbe. Ove su promjene bile nužne kako bi se implementirali pravni standardi iz prakse Europskog suda za ljudska prava, i to iz nekoliko odluka u kojima je Hrvatska osuđena zbog povrede načela jednakosti oružja. Novija praksa Ustavnog suda Republike Hrvatske prati europsku praksu.

Zaključno, iako je načelo jednakosti oružja dobro ukorijenjeno u pravnom sustavu, njegovu učinkovitu primjenu i dalje ugrožavaju razni praktični izazovi. Potrebno je osvijestiti važnost ovog načela i pravosudni sustav i svaku stranku postupka kako bi se osiguralo da ovo načelo ne ostane samo teoretsko, već da se dosljedno provodi u svakodnevnoj praksi. Samo kroz aktivno promicanje i zaštitu načela jednakosti oružja može se osigurati pravosudni sustav koji je pravičan i u skladu s najvišim standardima ljudskih prava zajamčenim konvencijskim tekstom. Time ne samo da se štite prava pojedinaca, već jača i povjerenje javnosti u pravosudni sustav, a napose u sposobnost pravosudnog sustava da osigura pravičnost i jednakost za sve sudionike kaznenog postupka u bilo kojoj fazi postupka.

LITERATURA

Knjige i članci:

1. Aristotel, Nikomahova etika, 1988., Prema izdanju: ARISTOTELIS ETHICA NICOMACHEA, Recognivit brevique adnotatione critica instruxit I. Bywater, MCMLXX.
2. Carić, M., Pojam načela pravičnog postupka pred kaznenim sudom, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 43, broj 2., 2006., str. 55-73.
3. Goranić, I., Suđenje u "razumnom roku" – jedan od uvjeta za pravično suđenje (članak 6. st. 1. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda), Vladavina prava, broj 6., 2000., str. 47-62.
4. Ivičević Karas, E., Načelo jednakosti oružja kao konstitutivni element prava na pravični kazneni postupak iz članka 6. Europske konvencije za zaštitu ljudskih prava i temeljnih sloboda, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 57, broj 4-5., 2007., str. 761-788.
5. Ivičević Karas, E., Okrivljenikovo pravo da ispituje svjedoke optužbe u stadiju istrage kao važan aspekt načela jednakosti oružja stranaka u kaznenom postupku (u povodu presude Europskog suda za ljudska prava u predmetu Kovač protiv Hrvatske), Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 14, broj 2., 2007., str. 999-1018.
6. Kevo, M., Pravo na neovisan i nepristran sud prema članku 6. europske konvencije za zaštitu ljudskih prava, Zbornik radova Pravnog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, broj XXVIII., 2020., str. 86-105.
7. Konforta, M., Implementacija presuda Europskog suda za ljudska prava, Hrvatski ljetopis za kaznene znanosti i praksu, vol. 24, broj 2., 2017., str. 271-292.
8. Konjević, T., Neovisnost i nepristranost hrvatske sudbene vlasti kroz teoriju i praksu, Paragraf, vol. 4, broj 1., str. 103-134.
9. Krapac, D., Osnovna prava čovjeka i građanina i načela krivičnog postupka, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 39, broj 5-6., 1989., str. 827-854.
10. Locke J., Two Treatises of Government, 1689. str. 201. (<https://www.yorku.ca/cominel/courses/3025pdf/Locke.pdf>, 26. rujna 2024.)
11. McDonald, E., Principles of evidence in criminal cases, Thomson Reuters, 2012. (<https://store.thomsonreuters.co.nz/landingpages/pdfs/Chapter-Extracts-Reviews/Extract-Principles-Criminal-Evidence.pdf>, 26. rujna 2024.)
12. Meunier, J., La notion de procès équitable devant la Cour européenne des droits de l'homme, u: Procès équitable et enchevêtrement des espaces normatifs, Travaux de l'atelier

de droit international de l'UMR de droit comparé de Paris (sous la direction de Ruiz Fabri, H.), Société de législation comparée, Paris, 2003., str. 196- 197.

13. Norman, E. B., Taking rights seriously, by Dworkin R., Massachusetts: Harvard University Press. 1977. Pp. 563., 26 Cath. U. L. Rev. 908, str. 911.
14. Pavlović, Š., Poznavanje i primjenjivost ustavnih i konvencijskih načela o pravičnom postupku kao condicio sine qua non dobre obrane, Hrvatski ljetopis za kazneno pravo i praksu, vol. 16, broj 2., 2009, str. 543-571.
15. Šago, D., Uvjeti dopuštenosti pokretanja postupka pred Europskim sudom za ljudska prava u Strasbourgu, Zbornik Pravnog fakulteta Sveučilišta u Rijeci, vol. 37, broj 1., 2016., str. 589-621.
16. Šarin, D., Aspekti prava na pravično suđenje - pravo na pristup sudu kroz jurisprudenciju Ustavnog suda Republike Hrvatske, Zbornik radova Pravnog fakulteta u Splitu, vol. 53, broj 3., 2016., str. 729-762.
17. Trechsel, S., Human Rights in Criminal Proceedings, Oxford University Press, 2005., str. 35-58.
18. Uzelac, A., Pravo na pravično suđenje u građanskim predmetima: Nova praksa Europskoga suda za ljudska prava i njen utjecaj na hrvatsko pravo i praksu, Zbornik Pravnog fakulteta u Zagrebu, vol. 60, broj 1., 2010., str. 101-148.
19. White, J. and Ovey, C., The European Convention on Human Rights, Oxford University Press, Eight Edition, 2020.

Pravni izvori

1. Europska konvencija za zaštitu ljudskih prava, Narodne novine, Međunarodni ugovori, broj 18/97, 6/99, 14/02, 13/03, 9/05, 1/06, 2/10
2. Ustav Republike Hrvatske, Narodne novine, broj 56/1990, 135/1997, 113/2000, 28/2001, 76/2010, 5/2014
3. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, broj 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013, 145/2013, 152/2014, 70/2017, 126/2019, 126/2019, 80/2022, 36/2024
4. Zakon o kaznenom postupku, Narodne novine, broj 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012
5. Zakon i izmjenama i dopunama Zakona o kaznenom postupku, Narodne novine, broj 152/2008, 76/2009, 80/2011, 91/2012, 143/2012, 56/2013

Sudska praksa

Odluke Europskog suda za ljudska prava:

1. Arps protiv Hrvatske, broj 23444/12, 26. listopada 2016.
2. Axen protiv Njemačke, broj 8273/78, 08. prosinca 1983.
3. Baggetta protiv Italije, broj 10256/83, 21. lipnja 1988.
4. Blagajac protiv Hrvatske, broj 50236/16, 9. svibnja 2023.
5. Capuano protiv Italije, broj 9381/81, 25. lipnja 1987.
6. Delcourt protiv Belgije, broj 2689/65, 17. lipnja 1970.
7. Fabris protiv Francuske, broj 16574/08, 7. veljače 2013.
8. Egmez protiv Cipra, odluka, broj 12214/07, 18. rujna 2012
9. Grubić protiv Hrvatske, broj 33602/17, 18. ožujka 2021.
10. Hadjianastassiou protiv Grčke, broj 12945/87, 26. lipnja 1992.
11. Kaufman protiv Belgije, broj 10938/84, 9. prosinca 1986.
13. Kliba protiv Hrvatske, broj 30375/16, 18. travnja 2019.
14. König protiv Njemačke, broj 6232/73, 28. lipnja 1978.
15. Kraljević Gudelj i drugi protiv Hrvatske, broj 42411/16, 10. lipnja 2021.
16. Lonić protiv Hrvatske, broj 8067/12, 4. prosinca 2014.
17. Ofner i Hopfinger protiv Austrije, broj 524/59 617/59, 23. studenog 1962.
18. Matanović protiv Hrvatske, broj 2742/12, 4. travnja 2017
19. Neumeister protiv Austrije. broj 1936/63, 27. lipnja 1968.
20. Pakelli protiv Njemačke, broj 8398/78, 25. travnja 1984
21. Pejkić protiv Hrvatske, broj 49922/16, 17. siječnja 2023.
22. Romić protiv Hrvatske, broj 22238/13, 1. rujna 2020.
23. Zahirović protiv Hrvatske, broj 58590/11, 25. travnja 2013.

Odluke Ustavnog suda Republike Hrvatske:

1. U-III-1416/2020, 19. travnja 2023.
2. U-III-5315/2020, 27. lipnja 2023.
3. U-III-7231/2022, 14. rujna 2023.